

PINGVIINI-PETEN SEIKKAILUT

animaatio Olarin päiväkodissa

Ville Jämiä

Opinnäytetyö, syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Jämiä, Ville. Pinguini-Peten seikkailut – animaatio Olarin päiväkodissa. Helsinki, syksy 2013, 76 s., neljä liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Tämä opinnäytetyö on osa Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknikkapilottia, jossa kartoitetaan tieto- ja viestintäteknisten laitteiden käyttömahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Ensimmäisenä tavoitteena oli tieto- ja viestintäteknisten laitteiden avulla toteuttaa lapsiryhmän kanssa animaatio, tarjoten lapsiryhmälle elämyksellistä ja opettavaa toimintaa. Avainsanoja toiminnassa olivat mediakasvatus ja osallisuus. Toisena tavoitteena oli tuottaa animaation teon pohjalta opas, joka toimii myöhemmin konkreettisenä työkaluna Olarin päiväkodille sekä muille päiväkodeille, joilla on käytössä tieto- ja viestintäteknistä laitteistoa. Kolmantena tavoitteena oli myös tuoda pilotille tietoa tieto- ja viestintäteknikan käyttömahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa.

Animaatio toteutettiin Olarin päiväkodissa yhteensä seitsemän viikon aikana keväällä 2013. Nämä seitsemän viikkoa etenivät siten, että ensimmäisellä viikolla tutustuin ryhmän lapsiin, samalla heitä havainnoiden. Seuraavalla kahdella viikolla lapset loivat animaation käsikirjoituksen sadutusmenetelmää käyttäen. Tästä seuraavat kaksi viikkoa lapset loivat eri tekniikoita hyödyntäen animaation hahmot ja maailmat käsikirjoituksen pohjalta. Viidennellä viikolla lapset äänittivät käsikirjoituksen pohjalta kertojaäänät animaatioon. Kuudennella viikolla toteutettiin animaation koosto ja viimeisellä viikolla juhlittiin ensi-iltaa yhdessä vanhempien kanssa. Animaatio-opas valmistui lokakuussa 2013.

Prosessin arviointiin osallistuivat itseni lisäksi siihen osallistuneet lapset, jotka saivat tuoda mielipiteensä esiin sekä prosessin aikana että sen jälkeen haastattelussa. Olen saanut palautetta lisäksi opinnäytetyön ohjaajalta, että mentorilta, joka toimi myös Olarin päiväkodin esikouluryhmän opettajana. Sekä oppaan että prosessin arviointiin on osallistunut lisäksi tieto- ja viestintäteknikan pilotin työryhmä. Arviointia on toteutettu sekä suullisesti että kirjallisesti.

Opinnäytetyön keskeinen johtopäätös on, että animaation teko voi olla mielekästä, opettavaa ja elämyksellistä toimintaa varhaiskasvatuksessa. Toisena johtopäätöksenä voidaan todeta, että tieto- ja viestintäteknikkaa voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Yhteiskunnan muuttuessa yhä media- ja teknologia keskeisemmäksi, mediakasvatukselle ja teknologian hyödyntämiselle on myös yhteiskunnallinen tilaus.

Asiasanat: varhaiskasvatus, mediakasvatus, osallisuus, sadutus, animaatio

ABSTRACT

Jämiä, Ville. Adventures of Pete-Pingviini – animation in Olari daycare centre. 76p., 4 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2013. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis is part of ICT and education –project run by city of Espoo's Finnish-speaking early childhood education. The purpose of the project was to survey how ICT and education technology can be used in early childhood education purposes. The first aim of the thesis was to create animation with the help of ICT and education technology with an Olari daycare centre's preschool group. The perspectives of media education and participation were observed during the creation of the animation. The second aim was to create a guide to animation making for the personnel of early childhood education. The third aim was that the creation of the animation brings additional information to the project.

The animation was created in Olari daycare centre during seven weeks in spring of 2013. These seven weeks progressed so that at the first week I explored and observed the children. The next week the children created the script of the animation with the help of storycrafting method. During the next two weeks the children created the characters and worlds of the animation with a usage of various techniques. On the fifth week the children recorded their narrator voices based on the script. The sixth week was spent composing the animation and the last week the premier of the animation was celebrated with the parents of the children. The animation guide was ready in October 2013.

In addition to myself, the children have also participated to the reviewing of the thesis. The children were allowed to tell their opinions during the process and also after the process during an interview. I have received feedback also from the instructor and the mentor of the thesis process. Both the process and the animation guide have been reviewed also by the project's working group. The feedback has been received both orally and in written form.

The main conclusion of the thesis is the fact that making animation can be considered a sensible, educational and memorable way of working in early childhood education. ICT and education technology can be used in early childhood education. While the society is developing towards more into being media and technology-centered, early childhood education must react to these changes.

Keywords: early childhood education, media education, participation, animation, storycrafting.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	6
2.1 Varhaiskasvatus	6
2.2 Varhaiskasvatuksessa toteutettava mediakasvatus.....	9
2.3 Animaatio.....	12
3 LASTEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA	14
3.1 Lasten osallisuus	14
3.2 Lasten osallisuuden huomiointi varhaiskasvatuksessa	15
3.3 Sadutus	16
4 PINGVIINI-PETEN SEIKKAILUT	20
4.1 Opinnäytetyön toteutusympäristö ja yhteistyökumppanit	20
4.1.1 Olarin päiväkoti.....	20
4.1.2 Tieto- ja viestintätekniikkapilotti	21
4.2 Opinnäytetyön tarkoitus	22
4.3 Opinnäytetyön tavoitteet	23
4.4 Opinnäytetyön suunnittelu	23
4.5 Produktin toteutus.....	27
4.5.1 Havainnoinnin ja orientaation viikko	27
4.5.2 Ideointi- ja käsikirjoitusviikko.....	29
4.5.3 Kuvitusviikot.....	30
4.5.4 Äänitysviikko.....	31
4.5.5 Koostoviikko	32
4.5.6 Ensi-iltaviikko.....	33
4.6 Produktin arviointi	34
4.6.1 Lasten kokemuksia.....	35
4.6.2 Oma arvioni sekä mentorin arvio	37
4.6.3 Animaatio-opas ja sen arviointi.....	38
5 POHDINTA	42
5.1 Eettisyys ja luotettavuus	42
5.2 Johtopäätökset	45
5.3 Kehittämideoita	48

5.4 Ammatillinen kasvu.....	49
LÄHTEET.....	52
LIITE 1: Tiedote opinnäytetyöstä vanhemmille	58
LIITE 2: Haastattelurunko lasten haastattelua varten.	59
LIITE 3: Mentorin arvio.....	60
LIITE 4: Animaatio-opas varhaiskasvatuksen työntekijöille.....	63

1 JOHDANTO

Teknologiaa pidetään usein vieraannuttavana voimana. Nykyisen yhteiskunnan medioituminen on kuitenkin luonut tilanteen, jossa medialukutaitoinen yksilö voi olla osallinen kokemuksellisessa kommunikaatiossa, joka antaa ympäröivälle maailmalle merkityksiä. (Kupiainen & Sintonen 2009, 160 & 172.) Tästä syystä mediakasvatuksen merkitys yhteiskunnassa on kasvanut ja kasvaa entisestään. Mediakasvatuksen avulla saavutettava medialukutaito on Inkeri Savan (2007, 47) mukaan ehto ihmisen kokemukselle merkityksellisestä elämästä sekä yhteisöön ja kulttuuriin kuulumisesta (Kupiainen & Sintonen 2009, 178–179). Siksi mediakasvatuksella on vahva yhteys osallisuuteen. Osallisuus on osallisuushanke Sallin (i.a.) mukaan yksilön kokemus suhteestaan häntä ympäröiviin yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Mediakasvatuksen ja osallisuuden käsitteiden yhteydestä on noussut idea ja kantava ajatus myös tälle opinnäytetyölle.

Opinnäytetyön työstäminen alkoi omalta osaltani keväällä 2012. Tein tuolloin lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden saavuttamiseen vaadittavaa pedagogista harjoittelua Olarin päiväkodissa Espoossa. Tänä aikana kuulin Olarin päiväkodin olevan mukana yhtenä kolmesta päiväkodista Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen järjestämässä tieto- ja viestintäteknikkapilotissa. Ajatus tällaisten laitteiden hyödyntämisestä varhaiskasvatuksessa kiehtoi minua, sillä olen aiemmalta koulutukseltani media-assistentti.

Ilmoitettuani kiinnostuksestani opinnäytetyön toteuttamiseen pilotin tiimoilta, syntyi pilotin työryhmässä idea animaation tekemisestä lasten kanssa. Idea tuntui minusta hauskalta ja haasteelliselta, sillä animaatioiden teko ei aieman tutkinnon opiskeluaikana kuulunut vahvimpiin osaamisalueisiini. Päätin silti tarttua rohkeasti aiheeseen. Päätöstäni vahvistivat Theseus-tietokantaan suoritettut haut, joiden perusteella vastaavaa opinnäytetyötä ei ollut sosiaalialan koulutusohjelmissa vielä tehty. Minua kiehtoi ajatus siitä, että voisin opinnäytetyössäni toteuttaa lasten kanssa jotain sellaista, joka olisi sekä pedagogisesti että yhteiskunnallisilta tarpeiltaan perusteltua. Lopulta 18.4.2013 sai ensi-iltansa 22 esikoululaisen luomus ”Pingviini Peten seikkailut”, jonka valmistuminen kuvataan tässä opinnäytetyössä.

2 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää tasapainoisesti lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Se koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista pienten lasten elinympäristöissä tapahtuvaa vuorovaikutusta, jossa lasten perheet ja kasvatuksen ammattilaiset muodostavat yhteistyöllään lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. (Stakes 2005, 11.)

Husa & Kinos (2001, 13) määrittelevät varhaiskasvatuksen olevan 0–8-vuotiaiden lasten kanssa tehtävää toimintaa, joka perustuu aikuisten ja lasten väliseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Se käsitetään kuitenkin usein enemmänkin toimintana, kuin kasvatustieteisiin perustuvana itsenäisenä tieteenalana. Tämä johtuu siitä, että varhaiskasvatus on käsitteenä otettu käyttöön vasta 1970-luvulla. Se on siis suhteellisen tuore lähestymiskulma kasvatukseen, mikäli sitä verrataan esimerkiksi kouluun antamaan kasvatukseen, joka on ollut olemassa pidemmän aikaa. (Husa & Kinos 2001, 13–14.)

Suomessa varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa. Näitä palveluita ovat esimerkiksi päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoimet varhaiskasvatuspalvelut. Varhaiskasvatuspalveluita tuottavat kunnat, järjestöt, seurakunnat sekä yksityiset palveluntuottajat. Suomessa varhaiskasvatusta ohjataan sekä valtakunnallisella että kunnallisella tasolla. (Stakes 2005, 8 & 11.) Varhaiskasvatuspalvelut voidaan nähdä yhteiskunnan tukena vanhempien kasvatustehtävään. (Husa & Kinos 2001, 13).

Varhaiskasvatuksen kannalta keskeisimpiä lainsäädäntöjä ovat laki lasten päivähoidosta sekä asetus lasten päivähoidosta. Näihin lainsäädöksiin sisältyy kunnan velvoite päivähoidon järjestämisestä, asukkaiden oikeus päivähoidon, päivähoitoon, päivähoitoon tavoitteet sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimukset (Laki lasten päivähoidosta 1973/2§, 2a § 4§; Asetus lasten päivähoidosta

1973/6§). Varhaiskasvatusta koskeviin lakeihin on vuonna 2015 tulossa kuitenkin muutoksia opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen työryhmän selvityksen pohjalta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012).

Varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua ohjaa Varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnalliset perusteet –asiakirja. Sen pohjalta kunnat luovat omia varhaiskasvatussuunnitelmia, joka taas ohjaa kunnan varhaiskasvatussyksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmia. Kuntien vastuulla on varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta arvioida oman kuntansa varhaiskasvatuspalveluita ja niiden sisältöjen toteutumista. (Stakes 2005, 8–9.)

Varhaiskasvatuksen sisällöt pohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet asiakirjassa määriteltyihin sisällöllisiin orientaatioihin. Orientaatiot eivät tarkoita oppiaineita, vaan niiden tarkoituksena on auttaa lasta vähitellen ymmärtämään ja kokemaan häntä ympäröiviä ilmiöitä. Orientaatioiden käyttö ja toiminnan varsinaiset sisällöt ovat tilanne- ja ympäristösidonnaisia. (Stakes 2005, 26–27.) Omassa opinnäytetyössäni keskeisiä orientaatioita ovat esteettinen ja eettinen orientaatio. Esteettinen orientaatio rakentuu esimerkiksi kuvittelusta ja luomisesta ja auttaa lasta hahmottamaan omia asenteita ja näkemyksiä. Eettinen orientaatio auttaa lasta pohtimaan oikean ja väärän sekä totuuden ja valheen eroja. (Stakes 2005, 28–29.)

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu keskeisiin lasten oikeuksia koskeviin sopimukseen, kuten YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Keskeisintä on lapsen ihmisarvon tunnustaminen. Tämän lisäksi on kunnioitettava lapsen mielipidettä, oikeutta täysipainoiseen kehitykseen sekä lapsen etua. Keskeistä on myös turvallisuuden tunne ja yksilöllinen huomioiminen kaikessa toiminnassa. (Stakes 2005, 12.)

Laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista pykälässä seitsemän määrätään, että lastentarhanopettajana toimivalla henkilöllä tulee olla suoritettuna joko kasvatustieteiden kandidin tutkinto tai sosiaali- ja terveysalan tutkinto, johon sisältyy varhaiskasvatuksen tai sosiaalipedagogiikan opintoja. Sosionomin tutkinnossa opintoja tulee sisältyä vähintään 60 opintopistettä (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2010, 96). Sosio-

nomien toimimisesta lastentarhanopettajina on esitetty myös kritiikkiä. Kalliala (2012, 128 & 138) esittää, että sosionomin ammatillinen perusasennoituminen on enemmän perhe- kuin lapsikeskeinen, eikä koulutus vastaa tarpeeksi hyvin lastentarhantarjoajan toimenkuvaa.

Neitola (2002, 18) on myös kirjoittanut lastentarhanopettajien pedagogisen osaamisen heikkenemisestä. Hän kuitenkin muistuttaa varhaiskasvatustyön ryhmätyömaisestä työorientaatiosta. Varhaiskasvatuksessa työskentelee usein monien eri alojen ammattilaisia, kuten esimerkiksi lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia. (Neitola 2002, 20.) Forss-Pennanen (2002, 28–29) näkee, että varhaiskasvatuksen avainsanana tulisikin toimia moniammatillisuus: hänen mukaansa sosionomit kykenevät vastaamaan varhaiskasvatuksen yhä kasvavaan rooliin perheiden perussosiaalipalveluna.

Lapsen hyvinvoinnin edistäminen on varhaiskasvatuksen keskeinen tavoite. Tällöin luodaan parhaat mahdolliset lähtökohdat oppimiselle, kasvulle ja kehitykselle. (Stakes 2005, 15.) Sosionomit kykenevät tarkastelemaan hyvinvointia sosiaalisten suhteiden ja yhteiskunnallisten näkökulmien lävitse (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2010, 64). Varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen työntekijöiden on toimittava tiedostavana moniammatillisena tiiminä kohti lapsen hyvinvoinnin edistämistä. Tämä tapahtuu tiedon, koulutuksen ja työkokemuksen avulla. (Stakes 2005, 16–17.) Tällöin myös sosionomien osaamisella on paikkansa varhaiskasvatustalouksissa.

Eräs minussa ammatillisia pohdintoja herättänyt yhteiskunnallinen kysymys liittyy mediaan ja sen lisääntyneeseen määrään lasten elämässä. Tämä kysymys on herättänyt minussa pitkään sekä pelottavia että toiveikkaita ajatuksia varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Nämä pohdinnat toimivat myös tämän opinnäytetyön keskeisinä alullepanijoina. Seuraavaksi paneudun mediaan ja mediakasvatukseen käsitteistöön.

2.2 Varhaiskasvatuksessa toteutettava mediakasvatus

Sanalla "media" tarkoitetaan viestintää ja sen välineitä. Tällaisia välineitä ja sisältöjen välittäjiä ovat esimerkiksi kuvat, TV ja radio. (Stakes & Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2008, 9.) Media voidaan käsittää viestin toimijana (puhutaan mediasta), itse viestinä kuten sanomalehtikuvana, tai viestinnän mahdollistajana kuten tv:n ohjelmatarjontana. (Kuutti 2006, 129.) Mediasta on tullut yhä suurempi osa ihmisten jokapäiväistä elämää (Kerhokeskus 2009, 8). Elämme tällä hetkellä kulttuurissa, jossa mediasta saadut viestit täyttävät arjen, työn, vapaa-ajan ja koulun. Suurin osa tiedosta välittyy tänä päivänä median välityksellä, joka vaikuttaa myös yksilön kokemukseen maailmasta. (Herkman 2007, 39.) Tämä vaikuttaa myös nykyisen yhteiskunnan lasten ja nuorten kasvatuksellisiin tarpeisiin.

Mediakasvatus on median parissa tapahtuvaa, kasvua ja oppia tukevaa toimintaa (Niinistö & Ruhala 2008, 8). Mediakasvatuksessa pyritään suunnitelmallisesti vaikuttamaan yksilön mediankäyttöön ja medialukutaitoon. Siinä pyritään myös kehittämään mediakulttuurissa elämisen taitoja sekä mediataitoja. (Pentikäinen, Ruhala & Niinistö 2007, 100.) Mediakasvatus on yksinkertaisimmillaan kuvattuna median ja kasvatuksen eri toimintojen alue, jonka toteutus kumpuaa usein jommankumman aihealueen lähtökohdista (Kerhokeskus 2009, 16). Mediakasvatus voidaan nähdä myös ilmiönä, joka muuttaa muotoaan jatkuvasti erilaisissa kasvatusympäristöissä. Esimerkiksi medialukutaito on opeteltava taito, mutta sitä ei koskaan voi täysin hallita. Se voidaan kuvata jatkumona, osana elinikäistä oppimista. (Kupiainen & Sintonen 2009, 5 & 15).

Varhaiskasvatuksessa toteutettavan mediakasvatuksen tavoitteena on varhaiskasvatusikäisen lapsen mediavalmiuksien sekä oman mediasuhteen tukeminen. Tavoitteiksi voidaan lukea myös lapsen hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen. Varhaiskasvatuksen mediakasvatus on leikillistä, elämyksellistä ja kokemuksellista oppimista, jossa lapsella on mahdollisuus toimia aktiivisesti. (Stakes & Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2008, 10.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes 2005) toimivat myös varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa mediakasvatusta ohjaavana dokumenttina.

Siinä on määritelty varhaiskasvatuksen tavoitteeksi edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Se kehottaa myös teknologian hyödyntämiseen toiminnassa. (Pentikäinen, Ruhala & Niinistö 2007, 103.)

Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen lähtökohtana tulee olla lapsen ikä, kehitysvaihe, yksilöllinen kokemus sekä kasvatuksen turvallinen sisältö ja toimintaympäristö. (Stakes & Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2008, 10.) Tämä vaatii kasvattajalta paneutumista mediaan ja mediakasvatukseen. Puhutaan mediakasvattajista. Mediakasvattaja opettaa ja työstää mediasisältöjä lasten kanssa (Niinistö & Ruhala 2006, 8). Hän toimii mallina mediankäytössä ja kehittää myös omia mediataitojaan (Stakes & Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2008, 14).

Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa opetellaan erilaisia mediataitoja, jotka voidaan jakaa neljään erilaiseen osa-alueeseen. Nämä alueet ovat: turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot sekä median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoimisen taidot. Turvataidot tarkoittavat sellaisia taitoja, jotka liittyvät median haitallisilta sisällöiltä suojelemiseen. Tunnetaidot liittyvät median herättämien tunteiden käsittelyyn. Sosiaaliset taidot paneutuvat mediankäytön sosiaalisiin pelisääntöihin. Median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoimisen taitojen harjoittaminen tähtää lapsen median tuottamisen ja analyttisen arvioinnin taitoihin. (Stakes & Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2008, 15–19.) Edellä mainittujen taitojen harjoittamista voidaan toteuttaa esimerkiksi tutkimalla lasten kanssa erilaisia mediasisältöjä ja -laitteita lapsen tai lapsiryhmän kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet huomioiden (Mustonen 2006, 18–19).

Mediakasvatuksen toteutuksesta varhaiskasvatuksessa tekee haasteellista median jatkuva muutos. Nykypäivänä lapset syntyvät tietoyhteiskuntaan, jossa mediamaailma on erilainen kuin lasten vanhemmilla (Korhonen 2010, 28). Mediaa voidaan kuvata aikamme elinympäristönä. Media on niin keskeinen osa elämäämme, ettei sen ulkopuolelle voi jättäytyä. Kasvava lapsi tarvitsee aikuisen turvaa oppiakseen mediankäyttöä. Kasvattajat arastelevatkin turhaan mediakasvatukseen tarttumista, sillä mediakasvatuksessa ei ole kysymys aikuisen teknisestä osaamisesta medialaitteiden käytössä. (Mannher-

heimin Lastensuojeluliitto 2010, 2.) Mediakasvatuksessa on oleellista, että lapsi saa aikuisen tukea tulkitessaan ja jäsentäessään mediakokemuksiaan. Hyvä mediakasvattaja on läsnä ja kiinnostunut sekä valmis tukemaan ja ohjaamaan lasta median parissa. (Niinistö & Ruhala 2006, 22.) Plowman, Stephen ja McPake (2010, 122) määrittelevät sosiaalisen kanssakäymisen yhdeksi tärkeimmistä ulottuvuuksista teknologiaa hyödyntäessä varhaiskasvatus- ja koulumaailmassa. Varhaiskasvatuksessa tapahtuva mediakasvatus pohjaa siis lopulta samaan mitä Nummenmaa (2006, 23) pitää päiväkotiyhteisöjen kasvatuksen perustana: vuorovaikutukseen.

lita Kettusen (2013, 9–11) artikkelissa on raportoitu mediakasvatuksen toteutuksesta Luhtaan päiväkodissa. Artikkelissa kuvataan päiväkodin toteuttamaa mediakasvatusta ja mediateknologian käyttöä yleensä. Päiväkodissa mediakasvatusta toteutetaan aina yksivuotiaista lähtien, taidepainotteisia ja luovia toimintoja korostaen. Henkilökunta korostaa laitteiden tuovan lisäarvoa ja sen kasvatustyötä monipuolistavaa vaikutusta, mutta muistuttaa että laitteet eivät itsessään toteuta kasvatusta. Henkilökunta on mukana toiminnassa lasten kanssa, aivan kuten piirtämistä tai askartelua toteuttaessa. (Kettunen 2013, 9–11.)

Mediakasvatus on terminä uusi, mutta ilmiönä vanha. Voidaan sanoa, että mediakasvatusta on ollut olemassa niin kauan kuin on ollut viestintävälineitä. (Kotilainen & Kivikuru 1999, 13.) Mediakasvatusta on siis toteutettu varhaiskasvatuksessa pitkän aikaa. Silti suhtautuminen uuteen termiin vaihtelee, eikä sen nivominen osaksi arkea tapahdu hetkessä. Se vaatii työyhteisöltä sitoutumista sekä mediamaailmaan perehtymistä. Siihen liittyy usein sekä epäilyksiä että pelkoja. On tärkeää, että kun mediakasvatusta aletaan juurruttaa osaksi varhaiskasvatuksen arkea, että keskitytään siihen mikä on olennaista: lasten kehityksen tukemiseen. (Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus MEKU 2013, 17 & 19.)

Mediakasvatusta siis toteutetaan ja mielestäni tulisi toteuttaa osana varhaiskasvatuspalveluja. Tämä opinnäytetyö on syntynyt tämän ajatuksen pohjalta. Myöhemmin tämän kirjallisen osuuden aikana palaan tarkemmin sosionomille ominaiseen hyvinvoinnin ja yhteiskunnallisen tarpeen näkökulmaan aiheesta.

Itselleni oli kuitenkin alusta asti selvää, että haluan tehdä opinnäytetyökseni jotain toiminnallista. Lasten mediamaailmaa ja toiminnallisuutta ajatellen animaatio tuntui mielenkiintoiselta ja luonnolliselta valinnalta toiminnallisen opinnäytetyön aiheeksi.

2.3 Animaatio

Elokuvakirjailija Juho Gartz (1978) kirjoittaa animaation olevan ruutu ruudulta luotua elokuvaa, jossa esimerkiksi piirroshahmo tai nukke on saatu liikkumaan tekijän haluamalla tavalla. (Eskelinen 2008, 8.) Animaatiot toteutetaan usein kuvaamalla yksi kuva, jonka jälkeen kuvaan tehdään muutos ja otetaan uusi kuva. Illuusio liikkeestä luodaan animaation esittämisen aikana. (Nummelin 2005, 304.) Animaatioita toteutetaan sekä kaksi- että kolmiulotteisina ja niitä hyödynnetään sekä viihteenä että esimerkiksi opetuskäytössä (Furniss 2008, 7).

Animaatio koetaan kuitenkin usein fantasiana ja kuvitelmana, vaikka sillä voidaan kuvata myös realistisia tapahtumia. (Nummelin 2005, 304.) Animaatiot vastaavat ihmisen luontaiseen tarpeeseen kuvata ympäristöään ja kertoa tarinoita. Sen historian voidaankin katsoa alkaneen jo luolaihmissen maalauksista luolamaalauksista. (Eskelinen 2008 14.)

Animaation historian, sellaisena kuin se nykyisin käsitetään, voidaan kuitenkin katsoa alkaneen 1700- ja 1800-luvuilla. Tällöin rakennetuissa optisissa leluissa pyrittiin piirrettyjä kuvia animoimaan liikkeen avulla. Näistä yksinkertaisin esimerkki lienee ”plärrä” (flip book) eli kirjanen, jonka sivuilla on toisistaan hieman poikkeavia kuvia ja joita nopeasti selatessa syntyy vaikutelma liikkeestä. Ensimmäiset elokuvamaiset animaatiot nähtiin Pohjois-Amerikassa 1900-luvun alussa. Tekniikan kehittyessä animaatiot yleistyivät elokuvateattereiden ohjelmistossa marssittaen kankaalle yleisölle sarjakuvista tuttuja hahmoja. Yksi animaatiohistorian tärkeimpiä hahmoja on amerikkalainen Walt Disney, jonka työ hakee vertaistaan, sillä se muutti koko animaatioteollisuuden luonnetta. (Nummelin 2005, 49; 302; 307 309 & 315.)

Animaatio yhdistetään usein lastenelokuvaan, ja suurin osa animaatioista onkin suunnattu juuri lapsille (Eskelinen 2008, 10). Tällöin elokuvien tarinat, hahmot ja kuvasto ovat sellaisia, etteivät ne aiheuta lapsille haittaa. Haitalliseksi katsotaan esimerkiksi väkivaltaiset ja seksiä sisältävät sisällöt. Lapsille suunnattuja animaatioita on tarjolla niin televisiossa kuin Internetissäkin. Animaatiot eivät rajoitu pelkästään katselukokemukseen, vaan lapset keskustelevalta ja leikkivät niiden pohjalta. (Eskelinen 2008, 10.)

Oman elokuvan tekeminen tarjoaa lapsille mahdollisuuden kertoa tarinoita ja ilmaista itseään sekä tutkia faktan ja fiktion rajaa. (Niinistö & Rauhala 2006, 54). Animaatiossa lapsen omat tarinat ja hahmot heräävät eloon ja vahvistavat lapsen itsetuntoa, kun hän pääsee ihmettelemään itse luomaansa elokuvaa. Animaation teko ryhmässä opettaa myös sosiaalisia taitoja, ja se on samalla hyvää kädentaitojen ja itseilmaisun harjoitusta. Elokuvanteko antaa lapselle mahdollisuuden purkaa jännitteitään ja mielenkiinnonkohteitaan itselleen ja ikätovereilleen sopivalla tavalla. (Varpumaa 2010, 119.) Animaation teko on hidasta ja kärsivällisyyttä vaativaa, mutta lopulta palkitsevaa ja uusia näkökulmia avaavaa toimintaa lapsille (Pentikäinen, Rauhala & Niinistö 2007, 149).

Animaation teko lapsiryhmän kanssa vaatii ohjaavalta aikuiselta paitsi innostusta aiheeseen, myös ymmärrystä käytettävästä tekniikasta ja kykyä kokonaisuuden hahmottamiseen. Animaationtekoa ohjaava aikuinen on se henkilö, joka innostaa lapset tekemään ja luottamaan omiin kykyihinsä. (Varpumaa 2010, 120.) Aikuiselle elokuvanteko lasten kanssa tarjoaa mahdollisuuden tutustua lasten omaan maailmaan ja kulttuuriin (Niinistö & Rauhala 2006, 55). Koenkin, että tekemällä animaation varhaiskasvatus-ikäisten lasten kanssa, on mahdollisuus toteuttaa laadukasta mediakasvatusta. Se tuo myös mahdollisuuden lasten osallisuuden huomioimiselle, johon paneudun seuraavassa luvussa.

3 LASTEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Lasten osallisuus

Osallisuutta voidaan kuvata osattomuuden, ulkopuolisuuden ja syrjäytymisen vastakohtana. Se voi tarkoittaa myös kuulluksi tulemistä itseään koskevissa päätöksissä ja mielipiteissä sekä aktiiviseen jäsenyyteen yhteisössä. Kaikkia osallisuuden tulkintoja yhdistää ajatus osallisuudesta toimijan ominaisuutena. Osallinen yksilö on sitoutunut ja häneen sitoudutaan. Osallisuus on tärkeää kaikenikäisille ihmisille ja sitä voidaan pitää osana ihmiseksi kasvamista: ihminen kasvaa ihmiseksi vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. (Nurmi 2011, 6.)

Varhaisimmat osallisuuden kokemukset syntyvät, kun vauva huomaa toisen ihmisen vastaavan hänen tarpeisiinsa tarpeeksi usein. Syntyy vuorovaikutuksellinen tila. Myöhemmin vastaava vuorovaikutus siirtyy leikkiin, jolloin iloitaan yhteisestä kokemuksesta. Tällöin pienen lapsen minuus alkaa muodostua vuorovaikutustilanteiden kautta. Kasvavalle lapselle kokemukset siitä, että hän voi saada aikaan muutosta ympäristössään, ovat tärkeitä, sillä vaikuttaminen maailmaan antaa olemiselle merkityksiä. Koko yhteiskuntamme perustuu tällaiselle toimijuudelle. Vastuu lasten osallisuuden tukemisesta on aikuisilla. (Mäkelä 2011, 14–16, 19, 22.)

Roger A. Hartin (1997, 15) mukaan lasten potentiaali osallisuuteen yhteiskunnassa on usein tunnustettu, mutta sitä ei usein tosiasiallisesti oteta käyttöön. Hän käyttää termiä ”social mobilization” kuvaamaan ilmiötä, jossa lapsia kuullaan ennalta määriteltyjen yhteiskunnallisten aiheiden äärellä. Tällöin kuitenkin lasten oma ääni ja yksilölliset kokemukset eivät nouse esiin. Tällaiset ennalta aikuisten määrittelemät tilanteet eivät edistä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. (Hart 1997, 15–16.)

Hart (1997, 28) ottaa vahvasti kantaa myös lasten älylliseen kapasiteettiin olla osallisena yhteiskunnassa. Missä iässä lapsi on älyllisesti valmis osallisuuteen? Tällaisten kysymysten sijaan tulisi keskittyä pohtimaan, millä erilai-

silla tavoilla kaikenikäisten lasten kapasiteetti saataisiin mahdollisimman laajasti käyttöön. Esimerkiksi jonkin tietyn ikäryhmän huomiotta jättäminen olisi potentiaalin haaskausta. (Hart 1997, 28.) Ihmisen psykologinen kehitys on aina yksiohllinen prosessi, johon vaikuttavat psykologiset, biologiset ja sosiaaliset tekijät (Nurmi ym. 2006, 10–11.) Yksi osallisuuden mahdollistavista tai estävistä tekijöistä onkin, lasten kokemus itsetunnostaan, joka usein liittyy vahvasti kulttuuriin ja sosioekonomiseen asemaan. Lasten osallisuuden mahdollistaminen vaatiikin näiden erojen huomioon ottamista, jotta potentiaali ei haaskaantuisi. (Hart 1997, 30 & 38.)

Lasten osallisuuteen on alettu kiinnittää todella huomiota vasta 1900-luvun viimeisinä vuosikymmeninä. Suomessa lasten äänen kuulemiseen velvoittavat Suomen perustuslaki § 6 sekä YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. (Karlsson 2012, 26, 29; Unicef 2009.) Turjan (2011, 47) mukaan viime vuosina Suomessa on pohdittu sitä, miten osallisuus toteutuu lasten osalta esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa. Nämä ovat kodin ohella ympäristöjä, joissa pienikin lapsi voi saada kokemuksia kuulluksi tulemisesta ja häntä koskeviin asioihin vaikuttamisesta. (Turja 2011, 47–48.) Karlsson (2012, 35) toteaaakin, etteivät lapset ole missään historian vaiheessa olleet näin tiiviisti aikuisen valvoman ja suunnitteleman toiminnan kohteena kuin nykyään.

3.2 Lasten osallisuuden huomiointi varhaiskasvatuksessa

Lapsen osallisuuden tukeminen lähtee aikuisen tiedostetuista ja tiedostamattomista arvoista, asenteista ja näkemyksistä (Puolimatka 2004, 10). Varhaiskasvattaja toimii lapsen osallisuuden mahdollistajana tai estäjänä omista lähtökohdista ja kokemuksistaan käsin. Aikuinen on vallankäyttäjät lapsen osallisuuden näkökulmasta. Mikäli aikuisen oma kokemus osallisuudesta on negatiivinen, se heijastuu myös tapaan toimia lasten kanssa. Lapsen osallisuuden toteutumisen kannalta on merkittävää, että aikuinen tiedostaa omat arvonsa työn taustalla sekä vallankäyttönsä uhat ja mahdollisuudet. (Vilpas & Tast 2011, 148, 150–151.)

Turja (2011, 48) on artikkelissaan määritellyt lasten osallisuuden neljä ulottuvuutta varhaiskasvatuksessa. Ensimmäinen ulottuvuus käsittelee lasten valtaistumisen astetta, jolla tarkoitetaan lasten ja aikuisten välistä valtasuhdetta. Siinä olennaista on, kuinka paljon lapset saavat tietoa vaikutusmahdollisuuksistaan toiminnassa. Mitä enemmän lapsilla on tietoa, sitä enemmän he voivat vaikuttaa ja ideoida itse. Toinen ulottuvuus käsittelee osallisuuden aihetta ja vaikutuspiiriä. Tällä tarkoitetaan niitä kaikkia, joita osallistumisen aihe koskee. Tämä voi tarkoittaa lasten osallisuutta esimerkiksi päivärytmin tai vaikkapa kevätjuhlaohjelmiston suunnittelemiseen. (Turja 2011, 49–50.)

Kolmas osallisuuden ulottuvuus on Turjan (2011, 50) mukaan ajallinen ulottuvuus. Tässä tarkoitetaan sitä, että osallisuus voi olla luonteeltaan lyhyt- tai pitkäkestoista, kertaluonteista tai jatkuvaa. Voidaan vaikuttaa esimerkiksi metsäretken kohteeseen tai ryhmän sääntöihin. Neljäs ulottuvuus käsittelee toimintaprosessia ja osallisuudentunnetta. Lapsella tulisi olla mahdollisuus sekä suunnitella, toteuttaa että arvioida toimintaa. (Turja 2011, 50–51.)

Tuulikki Venninen (2011, 309) näkee, että varhaiskasvatuksessa on osallisuudelle rajattomat mahdollisuudet. Osallisuuden mahdollistaminen on luottamuksen osoittamista lapsia kohtaan. Se, paitsi kehittää lasten kykyä ajatella (metakognitiiviset taidot), antaa myös kasvattajille palautetta omasta työstään. Palaute taas auttaa kehittämään ammatillista työtä. (Turja 2011, 52–53.) Lapsen osallisuuden huomiointi vaatii aikuiselta epävarmuuden sietokykyä ja avointa suhtautumista. Parhaimmillaan osallisuus kuitenkin tarjoaa sekä aikuisille että lapsille mahdollisuuden oppia toinen toisiltaan (Turja 2007, 191, 193). Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksen (Venninen, Leinonen & Ojala 2010) julkaiseman varhaiskasvatuksen osallisuuskyselyn nimi kuvaakin hyvin osallisuutta parhaimmillaan: ”Parasta on kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi.”

3.3 Sadutus

Eräs menetelmä, jolla lasten ääntä voidaan kuulla ja osallisuutta edistää on sadutus. Sadutus on menetelmä, jossa lasta tai lapsiryhmää kehoitetaan ker-

tomaan oma tarina. Kerrottu tarina kirjataan ylös sanatarkasti. Tämän jälkeen satu luetaan lapselle tai lapsiryhmälle, jonka jälkeen satua voidaan vielä muuttaa tai korjata. Sadutuksessa kertoja saa päätäntävällän siitä, millainen juuri hänen tarinansa on. Tarina voidaan ilmaista myös muuten kuin kertomalla, esimerkiksi tanssin tai draaman muodossa. Sadutusta voi toteuttaa lasten lisäksi myös nuorten ja aikuisten kanssa työskennellessä. (Karlsson 2003, 10.) Se perustuu Karlssonin (2000) ja Rantulan (2008) mukaan ajatukselle, että jokaisella ihmisellä on sukupuoleen, ikään, kulttuuriin tai esimerkiksi vammaisuuteen katsomatta sanottavaa ja kykyä tuoda ilmaista ajatustaan tarinan muodossa. (Hohenthal-Antin 2009, 88).

Vaikka sadutuksessa lapsi tai lapsiryhmä harjaantuu ilmaisemaan itseään, se ole kuitenkaan varsinainen opetusmenetelmä. Sadutuksessa tärkeintä on vastavuoroisuus ja tarinan kertojan tai kertojien kuulluksi tuleminen. Sadutus on kuuntelua ja kerrontaa sadun kertojan ja kuuntelijan välillä. Sadutus on siis enemmän kuin tarinoiden tuottamista. (Karlsson 2003, 10–11, 13.) Keskeistä on enemmänkin saada sadutettavan ääni esille mahdollisimman autenttisessa muodossa (Hohenthal-Antin 2009, 87). Kerronta saa aikaan ymmärrystä itsestä, muista ja maailmasta. Se on myös sidoksissa kulttuuriin, aikaan ja paikkaan. Sadutuksen myötä kerrotut sadut sisältävät siis myös tietoa. (Karlsson & Riihelä 2012, 170–171.)

Sadutuksessa keskeistä on näkökulma, jossa ihminen nähdään synnynnäisesti vastavuoroisena, aktiivisena ja osallisena yksilönä. Lisäksi ihminen käsitetään tiedontuottajana, oppijana ja vaikuttajana. (Karlsson & Riihelä 2012, 173.) Sadutus perustuu ajatukseen sadun kertojan itsensä tuomaan tietoon siitä, että millainen hän on ja miten hän toimii. Sadutus auttaa kuulemaan toista ja tuomaan esiin näkökulmia, jotka muuttuvat tärkeiksi kun ne kuullaan ja kirjataan ylös. Sadutettava voi sadutuksen avulla kokea itsensä osalliseksi ja merkitykselliseksi. (Karlsson 2003, 110.) Sadutuksessa tarinankertoja on subjekti ja kulttuurin tuottaja ilman kenenkään arvioita tai tulkintoja tarinan sisällöistä. (Hohenthal-Antin 2009, 87).

Sadutusta voidaan toteuttaa sadutettavan kanssa kahdestaan tai ryhmissä, jolloin puhutaan ryhmäsadutuksesta. Ryhmäsadutus on hyvin erilainen tilan-

ne kuin kahdestaan saduttaminen. Kahdestaan sadutettaessa saadaan aikaan intiimi ja läheinen tunnelma sadun kertojan ja kirjaajan välille. Ryhmäsadutuksessa puolestaan saadaan aikaan yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Sadutus voidaan tehdä myös joko perussadutuksena tai aihesadutuksena. Aihesadutuksessa sadulle on annettu valmiiksi aihe, josta satu sitten kerrotaan. Tätä menetelmää voidaan käyttää silloin kun tiedetään, mihin sadutuksella tähdätään. Sadutuksen ei kuitenkaan tulisi olla aikuisen lapselle valmiiksi antama tehtävä, vaan yhteisen toiminnan kautta syntyvä luomus. (Karlsson 2003, 70; 126–127.) Hohenthal-Antin (2009, 88) toteaakin sadutuksen olevan ennen kaikkea asiakaslähtöinen menetelmä.

Lapsilta sadutetuista saduista on eroteltavissa kolme kerrontalähtökohtaa. Lapset voivat kertoa henkilökohtaisista kokemuksistaan, jolloin he voivat olla itse yksi sadun henkilöistä. Toinen yleinen lähtökohta on jonkin ennalta tutun sadun kertominen uudelleen omin sanoin. Kolmannessa lähtökohdassa lapsi kertoo satua tilanteessa, jolloin häntä inspiroivat esimerkiksi läsnä olevat henkilöt ja asiat. Kaikissa lähtökodissa lapsi itse valitsee, mitä hän kertoo ja mitä jättää kertomatta. Hän on itse tarinansa luoja ja hänellä on siihen tekijänoikeus. (Karlsson & Riihelä 2012, 175.)

Itse näen sadutuksen myös taiteellisen ilmaisun mahdollistajana, luodaanhan sadutuksessa uutta kirjallista tuotosta. Lapsen taiteellista ilmaisua seuraamalla aikuinen voi päästä osalliseksi lapsen ajatusmaailmasta (Pääjoki 2011, 112). Taiteen avulla voidaan luoda ja jakaa merkityksiä ja peilata todellisuuksia (Bardy 2007, 21). Taiteen tekeminen ja sen jakaminen mahdollistaa ihmisten välisiä kohtaamisia, tuoden esiin myös niiden äänet, jotka eivät koe olevansa osallisia (Rinta-Panttila, 2007, 48–50.) Tästä syystä koen, että taiteen tekeminen lasten kanssa esimerkiksi saduttamalla edistää lasten äänen kuulluksi tuleamista ja harjaannuttaa yhteiskunnalliseen osallisuuteen.

Olen koko opiskeluaikani kiinnittänyt paljon huomiota sosionomin osaamisen yhteiskunnalliseen näkökulmaan. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston (2010, 2) mukaan sosionomin kompetensseihin kuuluu yhteiskunnallisten rakenteiden arviointi sekä asiakkaiden osallisuuden tukeminen yhteiskunnassa. Siksi pidinkin lasten osallisuuden varhaiskasvatuksessa yhtenä keskeisis-

tä käsitteitä opinnäytetyötä suunnitellessani. Koen, että pohja yhteiskunnalliselle osallisuudelle luodaan jo varhaiskasvatuksessa. Siksi olen huomionnut lasten osallisuuden toteutumisen mahdollisuudet koko opinnäytetyöni ajan.

4 PINGVIINI-PETEN SEIKKAILUT

4.1 Opinnäytetyön toteutusympäristö ja yhteistyökumppanit

4.1.1 Olarin päiväkoti

Olarin päiväkoti on vuodesta 1974 saakka toiminut Espoon kaupungin kunnallinen päiväkoti (Olarin päiväkoti 2009, 5). Olarin päiväkodissa oli opinnäytetyöprosessin aikana hoidossa 72 lasta, jotka oli jaettu neljään eri ryhmään lasten iän perusteella. Nuorimmat lapset olivat alle vuoden ikäisiä, vanhimpien lasten ollessa esikoululaisia. Kasvatushenkilöstön vakansseja Olarin päiväkodissa on yhteensä 14 kappaletta. Kasvatushenkilöstöön kuuluu neljä lastentarhanopettajaa, kahdeksan lastenhoitajaa, yksi henkilökohtainen avustaja sekä alueen kiertävä varahenkilö. Olarin päiväkotiä johtaa päiväkodinjohdaja Marina Primietta.

Espoon kaupungin suomenkielinen varhaiskasvatus on linjannut, että jokaiselle hoidossa olevalle lapselle tehdään oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelmansa yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa. Myös lapsen osallisuus suunnitelman laatimisessa on toivottua. Yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmia arvioidaan varhaiskasvatussuunnitelma-katselmusten avulla, jotka suoritetaan varhaiskasvatuksen johtoryhmien toimesta sekä itsearviointien avulla. (Espoon kaupungin suomenkielinen varhaiskasvatus 2012.) Viime aikoina on varhaiskasvatussuunnitelmissa ja katselmuksissa on painotettu lasten osallisuuden toteutumista palveluissa.

Olarin päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan arvoista keskeisimpiä ovat lapsuuden erityisyyden ja vanhemmuuden kunnioittaminen. Toiminta-ajatuksena on, että lapsi oppii ja kasvaa leikkiessään, luodessaan ja hahmotellessaan turvallisesti yhdessä aikuisten kanssa. Olarin päiväkoti nähdään sukupolvien kohtaamispaikkana, eräänlaisena pienoisyhteiskuntana, jossa kaikki puhaltavat yhteen hiileen. Olarin päiväkodin visiona on, että päiväkoti

olisi lapselle hyvä yhteisöllisen kasvualusta kohti tulevaisuutta. (Olarin päiväkotiki 2009, 4–5.)

Opinnäytetyön toteutus tapahtui Olarin päiväkodin punaisten ryhmässä, joka on päiväkodin ainoa esikouluryhmä. Lapsia ryhmässä oli yhteensä 22. Punaisten ryhmän henkilökuntaan kuului yksi lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa. Opinnäytetyöprosessin aikana ryhmässä oli tilapäisesti myös yksi lähihoitajaharjoittelija sekä yksi lastentarhanopettajaharjoittelija. Punaisten ryhmän lastentarhanopettaja Hellevi Karakorpi toimi pääasiallisena yhteistyökumppaninani opinnäytetyöprosessin aikana. Kuvaan häntä myöhemmin opinnäytetyössä mentorina. Opinnäytetyöni varsinaisena työelämäyhteishenkilönä toimi päiväkodinjohtaja Marina Primietta,

4.1.2 Tieto- ja viestintätekniiikkapilotti

Olarin päiväkotiki on yksi kolmesta Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintätekniikkapilotin päiväkodeista. Pilotissa kartoitetaan tieto- ja viestintätekniiikan mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa sekä henkilöstön että lasten näkökulmasta (Espoon kaupungin suomenkielinen varhaiskasvatus i.a). Pilotti aloitettiin 1.1.2012 ja se päättyi päiväkotien kartoitusten osalta 30.6.2013. Tämän jälkeen päiväkodit raportoivat tieto- ja viestintätekniiikan käytöstä päiväkodissa pilotin työryhmälle. Kartoituksessa on huomioitu tekniiikan käyttö sekä työntekijän apuna että lasten kanssa. Itse keskityn opinnäytetyössäni lasten näkökulmaan.

Tieto- ja viestintätekniikkapilotin tavoitteena on selvittää, millaista tieto- ja viestintäteknistä välineistöä varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää, minkälaista laitteiston käyttökoulutusta sekä mediakasvatuksen koulutusta henkilöstö tarvitsee ja muodostaa käsitys varhaiskasvatuksen mediapedagogiikasta. (Ojala 2011, 4.) Pilotin lopussa tapahtuvien kartoitusten jälkeen voidaan tieto ja viestintätekniikkalaitteiston ja mediakasvatuksen osalta päivittää myös Espoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Suoritin opintoihini kuuluvan pedagogisen työharjoittelun Olarin päiväkodissa keväällä 2012. Kiinnostuin tällöin tieto- ja viestintäteknikkapilotista. Kiinnitin tuona aikana huomioita laitteiston käyttöön ja havaitsin, että laitteistoa hyödynnettiin lasten kanssa vähän tai ei juuri ollenkaan. Pilotin etenemisestä ja laitteiston hyödyntämisestä nousee tarve opinnäytetyölle. Laitteiston käyttöä ei voida arvioida tai tutkia, ellei niitä oteta aidosti mukaan päiväkodin arkeen. Pilotin toimijat olivat alusta alkaen kiinnostuneita opinnäytetyöstäni ja tukivat ja kannustivat minua koko opinnäytetyöprosessin ajan. Lopullisen työn esittely toimijoille tapahtuu myöhempanä ajankohtana.

4.2 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyöni tarkoituksena on ottaa tieto- ja viestintätekninen laitteisto käyttöön Olarin päiväkodin esikoululaisten kanssa. Tarkoituksena on toteuttaa toiminnallinen produktio, jonka tuloksena on lasten kanssa tehty animaatio. Animaation teon taustalla on sekä mediakasvatuksellinen että osallisuutta tukeva näkökulma. Tekemällä animaatio on tarkoitus tarjota lapsille mielekäs- tä toimintaa laitteiston kanssa sekä antaa henkilöstölle mahdollisuus oppia enemmän laitteiston hyödyntämisestä. Opinnäytetyöstä hyötyvät siis lapset, jotka saavat elämyksellistä ja opettavaa toimintaa sekä henkilöstön jäsenet, jotka oppivat tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämisestä. Opinnäytetyössäni esille tulevat tiedot ja kokemukset hyödyttävät myös tieto- ja viestintäteknikkapilottia.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tukea opintojani ja ammatillista kasvuani. Vastaan lapsiryhmän ohjaamisesta sekä ohjauksen suunnittelusta ja arvioinista opinnäytetyöhöni liittyvissä toiminnoissa. Opinnäytetyön toteuttaminen antaa minulle mahdollisuuden kehittyä tulevana varhaiskasvatuksen ammattilaisena. Lisäksi se tuo minulle uusia näkökulmia aiemmin mainittuihin opinnäytetyön teoreettisiin lähtökohtiin, kuten esimerkiksi mediakasvatukseen. Myös verkostoyhteistyö (tieto- ja viestintäteknikkapilotti) tulee minulle tummaksi.

4.3 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni kolme tavoitetta ovat:

- Ensimmäisenä tavoitteena on tehdä tieto- ja viestintäteknisen laitteiden avulla lapsiryhmän kanssa animaatio tarjoten lapsiryhmälle elämyksellistä ja opettavaa toimintaa. Avainsanoja toiminnassa ovat mediakasvatus ja osallisuus.
- Toisena tavoitteena on tehdä animaation tekoprosessista opas, joka toimii myöhemmin konkreettisena työkaluna Olarin päiväkodille sekä muille päiväkodeille, joilla on käytössä tieto- ja viestintäteknistä laitteistoa.
- Kolmantena tavoitteena on tuoda Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknikka-pilotille tietoa laitteiston käyttömahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa.

4.4 Opinnäytetyön suunnittelu

Opinnäytetyöni ideointi käynnistyi kevään 2012 kymmenen viikon harjoittelujaksoni aikana, jolloin tutustuin hieman Olarin päiväkodin tieto- ja viestintätekniseen laitteistoon ja niiden ominaisuuksiin. Päiväkodinjohtaja Marina Priemietalta ja Punaisten ryhmän lastentarhanopettaja Hellevi Karakorvelta nousi harjoitteluni aikana idea animaation toteuttamisesta lasten kanssa. Koin idean haasteellisena, mutta toteuttamiskelpoisena. Idea jäi osapuolien pohdittavaksi kesän 2012 ajaksi ja lopullinen suullinen sopimus idean toteuttamisesta tehtiin syyskuussa 2012 pidetyssä lyhyessä suunnittelupalaverissa. Syksyllä 2012 vierailin myös tieto- ja viestintäteknikka-pilotin verkostoryhmässä kertomassa ideastani.

Varsinainen produktion suunnittelutyö käynnistyi niin ikään syksyllä 2012 siinä laajuudessaan kuin koulutyö ja vaihto-opiskelujakso Nepalissa antoivat myöden. Käytännössä tämä tarkoitti erilaisiin materiaaleihin tutustumista ja ideoiden pyörittelyä. Vaihto-opiskelujakson päätyttyä joulukuussa 2012 aloitin tavoitteellisen suunnittelun, sillä ajanjakso jolla minun oli mahdollista toteut-

taa opinnäytetyön toiminnallinen osuus tuli olemaan seitsemän viikon jakso aikavälillä 4.3 – 19.4.2013.

Aloitin suunnittelutyön animaation teknisestä toteutuksesta. Tukenani oli paitsi osaamista aiemman tutkintoni opiskeluajoilta, myös Herkko Eskelisen Animaatioapinen-kirja (2008). Peilasin Eskelisen teoksen antia aiemmin oppimaani ja muistiinpanoihini Olarin päiväkodin resursseista animaation toteuttamiseen. Resurssit tarkoittivat paitsi tieto- ja viestintäteknistä laitteistoa, myös ”perinteisempää” päiväkodin välineistöä kuten värikyniä. Resursseihin laskin myös käytössä olevan ajan, jonka kartoittaminen osoittautui haasteelliseksi. Punaisten ryhmä oli erittäin retkeilevä ryhmä, eikä ryhmän aikataulu ollut vielä alkukeväästä valmiina, enkä siis voinut tehdä suunnitelmasta aikataulullisesti liian tarkkaa. Lisäksi lapsiryhmän tuntemattomuus itselle asetti paineita suunnittelulle: lasten taitotasoa ja erityisvaatimukset olivat suunnitteluvaiheessa vielä hämärän peitossa. Osaisinko suunnitella toiminnallisen osuuden sellaiseksi, että se voitaisiin toteuttaa haastavammankin ryhmän kanssa mahdollisesti tiukoissa ajallisissa puitteissa? Sen lisäksi mielessäni oli tietty luonnollinen epävarmuus itseni suoriutumisesta, sillä vaikka lapsiryhmän ohjaaminen ei ollut minulle vierasta, olin ensi kertaa menossa ohjaamaan animaationtekoa varhaiskasvatusympäristössä.

Koska ajanjakso, jonka aikana tulisin toteuttamaan koko opinnäytetyön toiminnallisen osuuden oli kestoltaan seitsemän viikkoa, päätin suunnitella aikataulun viikkokohtaisesti. Viikkokohtaisten tavoitteiden asettaminen tuntui realistiselta toteuttaa sekä jätti varaa myös nopeille aikataulun ja suunnitelmien muutoksille, joita päiväkodin hektisessä arjessa voi tapahtua. Kuvaan seuraavaksi suunnitellun viikko-ohjelmani sisällön.

Toiminnallisen osuuden ensimmäistä viikkoa kutsuin havainnoinnin ja orientaation viikoksi. Tarkoituksena ensimmäisellä viikolla olisi tutustua sekä lapsiryhmään että henkilökuntaan, jotta yhteistyö kummankin kanssa olisi mahdollisimman sujuvaa. Tuntemalla lapset kykenisin paremmin muokkaamaan suunnitelmaa ryhmän ja yksittäisten lasten tarpeisiin sopivaksi. Henkilökuntaan tutustuminen helpottaisi niin ikään suunnitelman ja aikataulun sovittamista ryhmän tarpeisiin. Tänä aikana tarkoituksena oli tutustua myös laitteis-

toon ja varmistaa että se on toimintakunnossa. Orientaatiota animaation te-
koon tulisin toteuttamaan keskustelemalla lasten kanssa esimerkiksi aamupii-
rissä tulevasta animaation tekemisestä sekä animaatioista yleensä, aion
myös hyödyntää ryhmän älytaulua jonkin animaation katsomiseen. Tutustu-
misen ja orientaation viikkoon kuului myös vanhempiin tutustuminen ja tiedot-
teen (Liite 1) toimittaminen perheille.

Toiminnallisen osuuden toisen viikon suunnittelin ideointi- ja käsikirjoitusvii-
koksi. Ilman ideaa ei ole tarinaa, joten animaatioita tehdessä ideavaihe rat-
kaisee, minkälainen animaatio tullaan tekemään (Eskelinen 2008, 27). Ide-
ointi ja käsikirjoitus oli tarkoitus toteuttaa lasten kanssa saduttamalla. Sadu-
tukset toteutettaisiin pienissä ryhmissä ryhmäsadutuksena siten, että yksi
ryhmä jatkaa toisen ryhmän kertomaa tarinaa. Näin kaikki saadaan mukaan
tarinantekoon. Viikon loppuksi käsikirjoitus luetaan koko ryhmälle, jotta lapsille
muodostuu tarinasta selkeä kuva seuraavia viikkoja varten.

Seuraavat kaksi viikkoa suunnittelin kuvitusviikoiksi. Tässä vaiheessa lapset
tarttuvat kynään ja paperiin tuodakseen kertomaansa tarinaan hahmot ja
maailmat joissa hahmot liikkuvat. Hahmoja ja maisemia voidaan tehdä lasten
kiinnostuksen mukaan joko ryhmissä, pareittain tai yksittäin, lasten omien
mielihaluun mukaisesti. Tarkoituksena on, että jokainen lapsi piirtäisi jotain
omaan käsikirjoituksen osuuteensa liittyvää, eli käsikirjoitukseen palataan
lasten kanssa aina ennen kuvituksen aloittamista. Oma tavoitteeni on, että
jokaisen lapsen kädenjälki näkyisi animaatiossa.

Suunnitelman viides viikko on nimeltään koostoviikko. Koostaessa hahmot ja
maisemat skannataan ja käsitellään ja liitetään yhteen (Eskelinen 2008, 52–
53). Koostoviikolla minulla itselläni tulisi olemaan paljon vastuuta, sillä ani-
maation koostaminen on animaation teon eniten tietoteknistä osaamista vaa-
tiva vaihe. Halusin kuitenkin ottaa lapsia mukaan seuraamaan koostamista,
esimerkiksi liikuttamaan hahmoa aina vähän kerrallaan, jotta heille syntyy
kuva myös tästä animaation kannalta keskeisestä työvaiheesta. Suunnittelin
toteuttavani koostamisen punaisten ryhmän älytaululta löytyvällä Smart No-
tebook -ohjelmistolla, mutta se voitaisiin toteuttaa myös esimerkiksi Windows

Live Moviemaker -ohjelmistolla, joka löytyy lähes kaikista 2000-luvun Windows käyttöjärjestelmistä.

Kuudes viikko oli suunnitelmissani äänitysviikko. Ääni on keskeinen osa animaatiota (Eskelinen 2008, 42) ja tästä syystä halusin lapset kertojaääniksi tarinan taustalle. Tässä vaiheessa jokainen lapsi pääsee tarttumaan mikkiin ja äänittämään itse kertomansa osan käsikirjoituksesta nauhalle. Tämän jälkeen äänet liitetään animaatioon, jolloin minulla on jälleen kerran paljon vastuuta teknisestä toteutuksesta, mutta haluan silti ottaa lapsia mahdollisuuksiensa mukaan seuraamaan sen toteutusta.

Seitsemännellä viikolla tulisi olemaan ensi-iltaviikko. Tänä aikana tehdään animaatioon mahdolliset viimeistelyt ja aletaan valmistautua työn hedelmistä nauttimiseen. Tällä viikolla tarkoituksena on, että käsittelen animaation sellaiseen muotoon, että se voidaan esittää videotykillä. Aikataulun mukaan ensi-ilta pidettäisiin torstaina 18.4. lasten vanhemmille hoitopäivän päättyessä ja myöhemmin muulle päiväkodin väelle. Myöhemmin animaatiota voitaisiin esitellä myös muunlaisille yleisöille. Lapset saavat myös itselleen kopion animaatiosta dvd:nä. Vanhempien osallistuminen ensi-iltaan sekä kotiin vietävä dvd tulevat toimimaan luontevalla tavalla osana kasvatuskumppanuutta, jolla tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön yhteistä toimintaa lapsen kasvun ja kehityksen eteen (Stakes 2005, 31).

Viikko-ohjelmaa suunnitellessani halusin korostaa opinnäytetyöni teoreettisia lähtökohtia: mediakasvatusta ja lasten osallisuutta. Mediakasvatuksen osalta suunnitelmassa korostuvat median tuottamisen ja vastaanottamisen taidot, jotka opettavat paitsi medianlaitteiden käyttöön myös mediasisältöjen analysointiin. Itse tehty animaatio auttaa ymmärtämään animaation tekoprosessia ja näin analysoimaan esimerkiksi tv:ssä nähtyä animaatioita. Tällaiset analyttiset taidot tukevat medialukutaidon harjaantumista: kun osaa purkaa osiin, on helpompi hahmottaa myös kokonaisuutta.

Lasten osallisuus oli myös yksi suunnitelmani keskeisiä lähtökohtia. Lapsiryhmälle annetaan mahdollisuus kokea olevansa osallinen animaationteon kaikissa vaiheissa aina animaation ideoinnista sen koostamiseen. Halusin,

että animaatioista tulee lasten luomus, jossa itse toimin ohjaavana aikuisena, sen mahdollistajana. Lapsiryhmä on osana animaation ideointia, toteutusta ja myöhemmin myös arviointia.

Opinnäytetyön toiminnallista osuutta suunnitellessani kartoitin myös mahdollisia riskejä. Toiminnallisen osuuden suurimpana riskinä näin tieto- ja viestintätekniikan laitteiston toimivuuden. Tietoviestintätekniiset laitteet ovat herkkiä rikkoutumaan, ja esimerkiksi mikrofonin tai muiden tallennusvälineiden rikkoutuminen riskeeraisi koko osuuden onnistumisen. Myös aikataulutusta ja sen perustuminen suunnitteluvaiheeseen vain arviointiin oli riski. Aikataulu tulisi olemaan joka tapauksessa tiukka ja haavoittuvainen esimerkiksi sairastumisille. Edellä mainitut riskit edellyttäisivät nopeita reagoitteja mahdollisiin epäonnisiin sattumiin. Kuten Vilkkä & Airaksinen (2003, 155) toteavat, toiminnallisessa opinnäytetyössä tulee aina vastaan asioita, joita ei voida toteuttaa suunnitelmien mukaisesti.

4.5 Produktin toteutus

4.5.1 Havainnoinnin ja orientaation viikko

Opinnäytetyöni toteutus alkoi 4.3.2013 Olarin päiväkodissa tutustumisen ja orientaation viikolla. Vaikka Olarin päiväkotia oli minulle tuttu jo edelliseltä vuodelta, oli mielessäni silti kosolti jännitystä tulevan lapsiryhmän suhteen. Se, kuinka saisin lapsiryhmän innostumaan animaatioteosta ja kuinka saisin heihin kontaktin heti alussa, tulisi olemaan ratkaisevaa koko projektin toteutumisen kannalta. Ilokseni sain kuitenkin huomata, että ryhmässä oli odotettua enemmän tuttuja lapsia edelliseltä vuodelta, ja he ottivat minut vastaan lämpimästi ja innostuneesti. Tämä jätti minulle aikaa itselleni täysin uusiin lapsiin tutustumiseen sekä talon tapoihin totuttelemiseen.

Ensimmäisen viikon ajan havainnoin lapsia ryhmässä ja osallistuin viikon ohjelmaan yhtenä aikuisena. Näin sain nopeasti kontaktin itselleni uusiin lapsiin ja kartoitettua myös ryhmän sisäistä dynamiikkaa ja osaamisalueita. Kävi

ilmi, että punaisten ryhmä on hyvin eläväinen ja taitava esikouluryhmä; suuri osa lapsista osasi esimerkiksi lukea ja lähes koko ryhmä tuntui olevan todella innostunut kädentaidoista. Kävimme lapsien erityispiirteistä ja –tarpeista keskustelua mentori Hellevi Karakorven kanssa, jotta niitä kyettäisiin huomioimaan animaation teon aikana. Tällaisia tarpeita olivat esimerkiksi arkuus tai heikot kädentaidot. Keskustelujen pohjalta tiesin etukäteen, ketkä lapset tulevat tarvitsemaan enemmän tukea animaation teossa.

Ensimmäisellä viikolla pidimme myös tulevasta animaation teosta palaverin mentorini Hellevi Karakorven kanssa. Tässä palaverissa tarkasteltiin ryhmän kalenteria ja sovittiin siihen aikoja animaation teolle. Näitä aikoja jäikin runsaasti. Keskustelimme myös siitä, minkälaisissa ryhmissä animaatiota olisi hyvä toteuttaa sen eri vaiheissa. Totesimme, että esimerkiksi käsikirjoitusvaiheessa aikuisten olisi hyvä jakaa ryhmät, jotteivät vilkkaammat lapset riehaannu ja aaremmat lapset sulkeudu sadutustilanteessa. Muissa vaiheissa lapset saisivat valita kaverinsa animaationteokseen, sillä tämä antaa heille paitsi osallisuuden tunnetta, myös tarpeen mukaan tukea tai työrauhaa. Palaverin aikana minulle selkeni, että minulla on ryhmän ja koko päiväkodin tuki animaation teolle, mikä antoi minulle itselleni yhä enemmän latausta lähteä sitä toteuttamaan.

Ensimmäisellä viikolla tein animaationteosta myös tiedotteen (Liite 1) punaisten ryhmän vanhemmille. Palaverissamme Karakorven kanssa olimme todenneet, että todennäköisesti kaikkien lasten vanhemmat hyväksyvät lastensa mukana olon animaation teossa. Tähän olettamukseen ja tiukkaan aika-
tauluun nojaten tein tiedotteen sellaiseen muotoon, että mikäli joku vanhemmista kieltäisi lapsensa mukanaolon animaation teossa, hän voisi ottaa minuun yhteyttä asian tiimoilta. Tiedotteessa kerrottiin myös yleistä tietoa opinäytetyöhöni liittyen. Tavatessani vanhempia ensimmäisen viikon aikana, vastaanotto heidän puoleltaan oli positiivista ja innostunutta.

Animaation teon ensimmäisen viikon aikana päädyin ottamaan myös pienen varaslähdön lasten kanssa. Viikon alussa kerroin lapsille aamupiirissä tulevasta projektista ja vastaanotto oli niin innostunutta, että päätin edetä suunniteltua nopeammin. Punaisten ryhmässä oli kevään 2013 aikana luettu sattu-

malta paljon pingviiniteemaisia kirjoja. Kysyinkin lapsilta, että sopisiko että animaatiossa seikkailisi pingviiniahmo. Tämä sopi lapsiryhmälle ja näin sovittiin. Mentorini ehdotuksesta järjestettiin pingviiniaiheinen piirustuskilpailu, johon jokainen lapsi sai niin halutessaan piirtää oman pingviiniahmon animaation päähahmoksi. Myös muille pingviineille luvattiin rooli animaatiossa. Ensimmäisen viikon lopuksi pingviinejä oli yhteensä seitsemän kappaletta ja lapset äänestivät niistä yhden animaation päähenkilöksi. Erään lapsen ehdottama nimi, joka oli ”Pete”, sovittiin myös yhteisesti pingviinin etunimeksi. Viikko huipentui Oktonautit-animaation yhteiseen katseluun YLE:n Elävästä Areenasta.

4.5.2 Ideointi- ja käsikirjoitusviikko

Ideointi- ja käsikirjoitusviikko aloitettiin välittömästi viikon alussa lapsiryhmiä saduttamalla. Punaisten ryhmän 22 lasta jaettiin neljään ryhmään jakojen perustuessa suoraan ryhmän ruokapöytäryhmiin. Nämä ryhmät valittiin siksi, että ne olivat lapsille tutut pienryhmät ja niitä muodostaessa oli otettu huomioon sekä kaverisuhteet että työrauha. Kaikki neljä ryhmää kävivät vuorotellen kanssani erillisessä rauhallisessa toimistotilassa kertomassa omat osuutensa tarinaan.

Kerroin jokaiselle ryhmälle ennen sadutuksen alkamista kertauksena, mitä sadutuksen lopputuloksesta myöhemmin muodostuu. Mukana oli myös edellisellä viikolla valittu Pingviini-Pete-hahmo luomassa tunnelmaa. Lapsille korostettiin sadutuksen ohjeistuksen mukaisesti, että oma osuus tarinassa voi olla juuri sellainen kuin itse haluaa ja se kirjoitetaan ylös sellaisena kuin se kerrotaan, ja että kertomisen jälkeen tarinaa saa vielä muuttaa. Lapsille korostettiin myös kuuntelun tärkeyttä: jos toisen tarinaa ei kuuntele, on vaikea jatkaa sitä omalla tarinalla.

Sadutuksen aikana huomasin, että ryhmäjaot olivat toimivat. Vilkkaammat lapset eivät riehaantuneet, vaikka omaa vuoroa piti välillä odottaa pitkään. Aremmat lapset saivat tukea kavereista ja rauhallisen kiireettömästä ympäristöstä. Lapsia kuitenkin selvästi aluksi jännitti, jonka vuoksi päätin, että jokai-

nen ryhmä tekee kaksi ”sadutuskierrosta”, jolloin jokainen lapsi saa olla äänessä kahteen kertaan. Tämä näkyi myös sadutuksista muotoutuneissa käsikirjoituksissa: toisella ”kierroksella” monet ensimmäisen ”kierroksen” yhden lauseen tuottaneet lapset pääsivät ”vauhtiin” toisen mahdollisuuden tultua.

Sadutuspäivän päätteeksi käsissäni oli pitkä ja sekavanoloinen tarina, joka kuitenkin kiehtoi lapsia suuresti, kun sitä luettiin heille ääneen. Lapset olisivat olleet heti valmiita aloittamaan kuvitusvaiheen tarinan pohjalta, mutta tätä ei voitu vielä aloittaa ennen omia valmistelujani sitä varten. Nämä valmistelut sisälsivät käsikirjoituksen puhtaaksikirjoittamisen. Sen avulla pystyttiin tuomaan paremmin esiin tarinassa esiintyvät hahmot ja erilaiset ympäristöt. Hahmoja tarinaan oli tullut useampia ja erilaisia ympäristöjä tätäkin enemmän. Tämän pohjalta pystyin suunnittelemaan kuvitusvaihetta paremmin: tarkoituksena oli että jokainen lapsi kuvittaisi animaatioon niitä hahmoja ja ympäristöjä, jotka esiintyivät hänen omassa osuudessaan käsikirjoitusta. Hahmoja olikin aina perinteisistä eläinhahmoista ja Lego-lelumaailman sankareihin.

4.5.3 Kuvitusviikot

Seuraavat kaksi viikkoa vietettiin kuvittamisen parissa. Kuvitushetket järjestettiin niin, että ohjasin yhden pöydän ääressä 3–5 lasta kerrallaan. Ennen kuvittamisen aloittamista kerrattiin jokaisen lapsen kanssa tämän oma osuus käsikirjoituksessa, ja sen myötä lasta kehoitettiin piirtämään joko osuuteensa liittyvä hahmo tai tausta. Lapsille annettiin ohjeiksi, että hahmot tulee leikata irti mahdollisimman tarkasti ja että taustat tulee piirtää vaakatasossa olevalle A4-paperille. Muuten lapsilla oli täysi taiteellinen vapaus tuoda tarinansa kuviksi. Lapset valitsivat usein kuvitusvälineeksi puukynät, tussit tai liidut.

Muistiinpanojeni perusteella pystyin seuraamaan tarkasti, ketkä lapset olivat tuottaneet animaatioon kuvitusta. Tavoitteena oli, että kaikilta lapsilta tulisi ainakin yksi hahmo tai tausta mukaan. Tästä syystä ohjasin järjestelmällisesti lapsia piirustuspöydän ääreen. Ohjatun hetken jälkeen ilmoitin lapsille, että mikäli he haluaisivat vielä piirtää lisää taustoja kuvitusviikkojen aikana, ne

otettaisiin ilolla vastaan – erilaisille taustoille on pitkässä elokuvassa paljon käyttöä. Innokkaimmat lapset innostuivatkin tuottamaan taustoja myös omaehtoisesti, esimerkiksi vapaan leikin tai askartelun aikana.

Kuvitusten sujussa osin omalla painollaan minulla oli aikaa valmistautua koostoviikkoa varten. Valmistautumisen aikana ilmaantui kuitenkin teknisiä ongelmia. Smart Notebook -ohjelmisto, jota minun oli tarkoitus käyttää koostovaiheessa, oli ohjelmistopäivitysten myötä lakannut toimimasta ja korvaantunut uudelle ActiveInspire -ohjelmistolla. ActiveInspire on hyvin samankaltainen ohjelmisto, mutta ei vastannut animaation teon tarpeisiin vaatimallani tavalla. Lisäksi ryhmän dokumenttikamera, jota aoin käyttää kuvien skannaamiseen, ei tuntunut toimivan uuden ohjelmiston kanssa. Tästä syystä päätin vaihtaa koostovaiheen ja äänitysvaiheen paikkaa. Tällä tavalla sain lisää aikaa uuteen ohjelmistoon tutustumiseen. Edessä oli myös arvioinnin paikka: mikäli uudet ohjelmat eivät toimisi tarvittavalla tavalla, olisi paikallaan kartoittaa myös muita mahdollisuuksia toteuttaa animaation koosto.

4.5.4 Äänitysviikko

Äänitysviikko käynnistettiin samaisissa toimistotiloissa kuin käsikirjoitusta tehdessä. Laitteistona äänityksissä toimi Windows-käyttöjärjestelmien ääninauhuriohjelma sekä mikrofoni. Lapset saivat tulla äänityksiin joko pareittain tai yksitellen. Pareittain tuleminen tuki arempia lapsia äänityksissä, sillä tämä oli monelle lapselle varmasti ensimmäinen kerta, kun omaa ääntä tallennettiin.

Äänityksissä lasten kanssa kerrattiin heidän oma osuutensa tarinasta. Lukutaitoiset lapset lukivat tarinan suoraan puhtaaksi kirjoitetusta käsikirjoituksesta. Ne lapset, jotka eivät lukea osanneet, harjoittelivat osuutensa ulkoa tai nauhoittivat osuutensa pienemmissä osissa. Lasten saatua osuutensa luetua ne kuunneltiin yhdessä, jonka jälkeen lapsi sai itse kertoa, onko uudelleen nauhoitukseen tarvetta. Useimpina kertoina lapset saivat nauhoituksensa onnistumaan kerralla ja pienet takeltelut ja naurukohtauksetkin jätettiin nauhalle. Muutamia kertoja jouduttiin ryhtymään uuteen nauhoitukseen, sillä

esimerkiksi aremmat lapset puhuivat kovin hiljaisella äänellä. Tällöin lapsia kannustettiin puhumaan reippaasti lähempänä mikrofonia. Oman äänen kuuleminen tuntui olevan lapsille uudenlainen kokemus – lapset kuuntelivat ääntään silmät suurina.

Äänitysviikon aikana lapsilta alkoi tulvia kysymyksiä animaation suhteen. Lapset halusivat tietää, milloin elokuva on valmis ja miten kuvat lopulta muuttuvat animaatioksi. Kerroin lapsille, että seuraavalla viikolla he näkisivät, kuinka se tapahtuu. Tässä vaiheessa jouduin tekemään myös päätöksiä koostamisen teknisen toteutuksen suhteen. Koska uusi ActiveInspire-ohjelmisto ei tuntunut tukevan ominaisuuksiltaan animaation tekoa, päätin valita koostamiseen ohjelmistoksi Windows Liven elokuvatyökalun. Myöskään dokumenttikamera ei tuntunut ilman ohjelmistojen tukea sopivalta työkalulta animaation tekoon. Tästä syystä valitsin skannauksen toteuttamiseen Olarin päiväkodin kopiokoneen skanneri-ominaisuuden. Tämä herätti itsessäni monia ajatuksia ja epäilyjä animaation teon onnistumisesta mutta toisaalta myös ajatuksia opinnäytetyöni toistettavuudesta. Nyt käytössä oli ainoastaan sellaisia laitteita ja ohjelmistoja, joita löytyy myös sellaisista päiväkodeista, joissa ei ole huomattavaa tieto- ja viestintäteknistä varustelua.

4.5.5 Koostoviikko

Koostoviikko alkoi omalla tutustumisellani ohjelmistoon ja laitteisiin. Kävi ilmi, että Windows Liven elokuvatyökalu on yksinkertainen ja helppokäyttöinen, joskin hieman kankea animaationtekoon, joka vaatii pikkutarkkaa työtä. Skanneri oli myös helppokäyttöinen, mutta hidas. Kävi ilmi, että tarvitsisin hyvän työskentelyrytmin, jotta lapsia saataisiin mahdollisimman paljon mukaan myös koostoon ja jotta elokuva valmistuisi aikataulussa. Alkuvuikosta tein jonkin verran itsenäistä työtä ja pyysin lapsia myöhemmin arvioimaan omaa osuuttaan animaatiosta: oliko siitä tullut sellainen kuin lapsi oli halunnut. Joinakin kertoina oli ja joinakin ei, jolloin lapsen ohjeistuksella tehtiin korjaukset.

Animaation koosto on yksinkertaisimmillaan taustan ja hahmojen yhdistämistä, jonka jälkeen otetaan kuva ja seuraavaa kuvaa varten liikutetaan hahmoja. Kuvat skannataan digitaaliseen muotoon ja tuodaan elokuvaohjelmistoon. Tämän jälkeen kuvat laitetaan oikeaan järjestykseen aikajanelle ja ajastetaan sopivaksi äänten kanssa. Oikean työskentelyrytmin löydyttyä kykenin ottamaan lapsia enemmän mukaan koostamiseen. Tällöin lapset saivat itse liikuttaa hahmoja ennen skannausta ja seurata kuinka kuvista muodostui liikettä tietokoneen ruudulla. Lapset olivat tästä kiinnostuneita, joskaan eivät niin paljon kuin muista vaiheista. Koostaminen onkin työlästä ja pikkutarkkaa työtä, joka vaatii paljon aikuisen itsenäistä työtä.

Pitkin viikkoa esitin lapsille pieniä näytepaloja animaatiosta, riippuen ajankohdasta ja koostamisen vaiheesta. Vastaanotto näille muutaman minuutin näytteille oli ihaileva hiljaisuus yleisön keskuudessa. Tämän jälkeen elokuva haluttiin nähdä uudelleen, kyseltiin milloin oma osuus tulee ja milloin koko elokuva tulee valmiiksi. Sitoutuneet ja innokkaat animaationtekijät saivat minutkin puristamaan pitkän prosessin jälkeen voimia koostamiseen, joka vaatii tekijältään sekunnintarkkuutta ja kokonaisuuden hallintaa. Viikon loputtua animaatio olikin viimeistelyä ja ensi-iltaa vaille valmis.

4.5.6 Ensi-iltaviikko

Ensi-iltaviikon alussa suunnittelimme mentorini kanssa ideoita sitä varten. Tieto 18.4.2013 järjestettävästä ensi-illasta oli lähetetty vanhemmille viikkotiedotteen muodossa jo aiemmalla viikolla. Varsinaiseen ensi-iltaan oli kutsuttu lasten perheet, muulle Olarin päiväkodin väelle animaatio esitettäisiin seuraavana päivänä. Päätimme yhdessä että ensi-iltaan voitaisiin myydä lippuja, joista saataisiin tuottoa punaisten ryhmän retkikassaan. Lapset saivat itse askarrella liput ja toimia niiden myyjinä. Animaation ensi-illasta tehtiin myös lapsivoimin kaksi isoa julistetta, jotka ripustettiin päiväkodin seinille ikään kuin muistutukseksi tulevasta tapahtumasta.

Suuren illan koittaessa lipunmyynti oli vilkasta. Kaksi vapaaehtoista lasta toimi myyjänä ja Punaisten ryhmän luokkatila täyttyi perheistä. Ennen eloku-

vaa esittelin yleisölle itseni ja pidin pienimuotoisen puheen opinnäytetyöstäni ja animaation teosta. Tämän jälkeen oli itse elokuvan vuoro. Tunnelma elokuvan aikana oli hiljainen ja innostunut. Lapset osoittelivat ruudulta vanhemmille omia piirroksia ja kikattelivat iloisina kun oma osuus tuli vuoroon. Yhdeksän minuutin animaatio tuntui olevan ohi minuuteissa. Ensi-ilta päätettiin raikuviin aplodeihin sekä 22 lapsen ja yhden aikuisen ryhmäkumarrukseen. Luokasta poistui ensi-illan päätteeksi iloisia lapsia ja aikuisia.

Seuraava näytös päiväkodin muulle väelle sai osakseen yhtä innostuneen vastaanoton. Jäljellä tämän jälkeen olivat jäähyväiset lapsille ja Olarin päiväkodin muulle väelle. Ne kuitenkin toteutettiin tiukan aikataulun vuoksi vasta seuraavalla viikolla. Tällöin palasin vielä keskustelemaan lasten kanssa animaation teosta, jotta saisin myös heidän ääntään kuuluviin arvioinnissa. Omien jäähyväisjuhlieni lopuksi tein punaisten ryhmälle DVD-levyn, jossa on sekä animaatio että muuta materiaalia esikouluryhmän toimintavuoden varrelta. DVD:tä kopioitiin jokaisen lapsen perheelle omansa, jotta Pingviini-Peten seikkailut säilyisivät muistoissa vielä pitkään.

4.6 Produktin arviointi

Toiminnallisen opinnäytetyön kokonaisuuden arviointi on osa opinnäytetyön oppimisprosessia, jossa tärkein osa on tavoitteiden saavuttamisen arviointi (Vilkkä & Airaksinen 2003, 154). Opinnäytetyössäni on monia eri tasoja ja tavoitteita, jonka vuoksi sen arviointia on suoritettava usealla eri tavalla. Olen opinnäytetyön tekijänä ja suunnittelijana keskeisessä asemassa arvioimassa opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamista ja suunnitelman toteutumista. Tämä toteutuu muistiinpanojen avulla, joita keräsin toiminnallisen osuuden aikana. Arvioimaan pääsevät myös lapset, joiden tunnelmia ja ajatuksia kerään muistiinpanoihini koko prosessin ajan. Lapsia myös haastatellaan prosessin lopuksi. Myös mentorini Hellevi Karakorpi että Olarin päiväkodin johtaja Marina Primietta antavat arvionsa opinnäytetyöprosessista, valmiista oppaasta sekä omasta toiminnastani lasten kanssa. Opasta ja opinnäytetyötä arvioi myös tieto- ja viestintätekniikka-pilotin työryhmä.

4.6.1 Lasten kokemuksia

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden ensimmäisenä tavoitteena oli tieto- ja viestintäteknisten laitteiden avulla toteuttaa lasten kanssa animaatio, tarjoten samalla lapsille elämyksellistä ja opettavaa toimintaa. Tavoitteen voidaan katsoa toteutuneen siltä osin, että animaatio saatiin toteutettua ja toteuttamisessa hyödynnettiin jatkuvasti tieto- ja viestintäteknistä laitteistoa. Elämyksellisen ja opettavan toiminnan suhteen esittelen seuraavassa lapsilta pitkin prosessia ja haastatteleamalla keräämiäni kommentteja. Kommentteja kerätessä pidin mielessäni opinnäytetyöni lähtökohdat: mediakasvatus ja osallisuus.

Punaisten ryhmän lasten antama palaute animaation teosta oli pääosin positiivista. Tämä ilmenee sekä prosessin aikana kerätyistä kommentteista, että haastattelusta, joka tehtiin kahdelle neljän lapsen ryhmälle 25.6.2013. Kommenttien antamiseen on osallistunut lähes koko lapsiryhmä, haastatteluun kaksi sattumanvaraisesti muodostettua neljän lapsen ryhmää. Ennen haastatteluja katsottiin elokuva kertausnomaisesti haastateltavien lasten kanssa. Haastatteluun olisin toivonut enemmänkin osallistujia, mutta tämä ei ollut mahdollista aikataulullisista syistä. Haastattelun runko löytyy tämän opinnäytetyön lopusta (Liite 2.) Tuloksia esitellessä lasten henkilöllisyydet on poistettu.

Yksi lapsi antoi toiminnallisen osuuden aikana negatiivisempaa palautetta prosessin pitkästä kestosta:

”Se (animaatio) vei aikaa”

Animaation teon hauskimmasta osuudesta lapsilla oli moninaisia mielipiteitä:

”Hauskinta oli ku sai äänittää”

”Se oli kivaa ku sai piirtää niitä maisemia”

”Varmaan se ku piti lukee ja sanoo samaan aikaan mikrofoniin”

”Ku sai tehdä Pingviini Peten”

Toiminnallisen osuuden aikana kerätyt kommentit ovat samansuuntaisia. Kaikki animaation teon osa-alueet ovat kommenttien perusteella olleet lapsille mieluisia, etenkin piirtäminen ja äänittäminen. Vain koosto-osuus on jäänyt kommentteissa pois, johtuen todennäköisesti siitä, että kaikki lapset eivät päässeet osallistumaan siihen, eikä hitaan ja yksityiskohtaisen koostamisprosessin hahmottaminen ole välttämättä kuusivuotiaalle helppoa. Lisäksi lasten kommentteissa nousi esiin animaation käsikirjoituksen yksittäiset kohdat:

”Se oli kivaa kun ne kaikki pingviinit juhli!”

”Ku niit kavereit välil katos”

”Se oli kivointa ku se timantti kokoajan hukku”

”(Se oli kivaa) Sit ku niit papereit löyty (tarinassa)”

Koska vastaukset animaation teon mukavimmista puolista viittasivat lähes poikkeuksetta lasten oman luomuksen ihasteluun, kysyin lapsilta, oliko omien ”juttujen” näkeminen kivaa. Tähän kysymykseen vastaukset olivat myönteisiä. Kun pyysin tarkempia vastauksia, vastattiin seuraavaa:

”Kun ne on niin tuttuja”

”Siksi kun se oli vaan niin kivaa!”

Lasten vastaukset antavat vahvaa viitettä osallisuuden kokemuksista toiminnallisen osuuden aikana. Myös toiminnallisen osuuden aikana kerätyissä kommentteissa on havaittavissa samanlaisia piirteitä:

”Oli kiva kun sai itte värittää ne jutut”

”Se oli kiva tehdä (itse) ton tekstin”

Lasten vastaukset animaation oudoista tai tylsistä puolista keskittyivät toiminnallisen osuuden uusien asioiden ympärille:

”Se et joutu (äänittäessä) puhuu ja muistelee”

”Ku sanoit ja sit sä kirjoitit”

”No ku se (koosto) meni välillä pieleen”

Koska koko animaation teko tai osat siitä olivat lapsille vierasta, päätin haastattelun loppuksi kysyä, mitä uutta he olivat oppineet animaation teosta:

”Siin oppii myös piirtämistä”

”Opittiin et pitää (äänittäessä) sanoo reippaasti”

”Että se on hauskaa!”

Lasten kommentteista voidaan mielestäni tulkita lasten suhtautuneen animaation tekoon positiivisesti. Lapsilla oli rohkeutta myös sanoa negatiivisia kommentteja, joka lisää luottamusta lasten kommenttien aitouteen. Myös oppimista on lasten mukaan tapahtunut. Lasten kommentit antavat minulle vahvan viestin sen toiminnallisen osuuden onnistumisesta loistavasti.

4.6.2 Oma arvioni sekä mentorin arvio

Omaa opinnäytetyötäni arvioidessa koen suurta tyytyväisyyttä sitä kohtaan. Koen, että kaikki opinnäytetyölleni asettamat tavoitteet ovat täyttyneet. Ensimmäinen tavoite oli luoda animaatio yhdessä lasten kanssa, tarjoten samalla elämyksellistä ja opettavaa toimintaa. Elämyksellisyys ja uuden oppiminen nousevat esiin lasten kokemuksista, joita käsittelin edellisessä kappaleessa. Myös oma henkilökohtainen kokemukseni ja havaintoni toiminnallisesta osuudesta tukevat tätä. Lapset olivat sitoutuneita, innostuneita ja kiinnostuneita koko prosessin ajan. Lasten kommentteista on tulkittavissa, että lapset olivat osallisia koko toiminnallisen osuuden ajan ja että lapset oppivat uusia asioita nimenomaan mediakasvatuksen näkökulmasta. Tämä on mahdollistunut hyvän suunnittelun ja ohjauksen kautta, jonka toteuttamisessa haastoin myös itseäni. Oppimista ja elämyksiä sai lasten lisäksi myös siis opinnäytetyön tekijä!

Mentorini Hellevi Karakorpi antaa arviossaan (Liite 3) hyvää palautetta opinnäytetyön toiminnallisesta osuudesta. Hän korostaa toiminnallisessa osuudessa toteuttamaani lasten osallisuuden huomiointia ja erilaisia ilmaisuväyliä. Hän kutsuu animaatioprosessia ”voimauttavaksi kokemukseksi.” Mentorin

mukaan medialaitteita hyödynnettiin toiminnallisen osuuden aikana monipuolisesti ja siten, että niistä muodostui lapsille uusi itseilmaisun väylä. Hän korostaa myös omaa rooliani ohjaajana ja opettajana. Olen mentorin arvion kanssa samaa mieltä, etenkin viimeisen kappaleen myötä, jossa hän kertoo minun paneutuneen työhön koko sydämestäni. Näin koen tehneeni koko opinnäytetyöprosessin ajan. Minun tulee kuitenkin olla hieman kriittinen myös mentorin arviota kohtaan, sillä siinä ei pyynnöstäni huolimatta ole juurikaan kritiikkiä prosessista. Arviot ovat kuitenkin aina subjektiivisia näkemyksiä, enkä koe epäluottamusta mentorini kommenttien aitouteen.

Toisena tavoitteena minulla oli tehdä animaation teosta opas, joka löytyy tämän kirjallisen raportin liitteistä (Liite 4.) Oppaan tekoa ja arviointia käsittelen tarkemmin seuraavassa luvussa. Koen tavoitteen kuitenkin saavutetuksi. Kolmas tavoite oli tuoda Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintätekniikan pilotille lisätietoa laitteiden käyttömahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa. Mielestäni tämä opinnäytetyö itsessään on käypä todiste laitteiden käyttömahdollisuuksista. Laitteiden käyttö vaatii perehtymistä ja aikaa, mutta voivat mielestäni oikein käytettynä tuoda lisäarvoa varhaiskasvatukseen Espoossa ja muualla. Tekemääni animaatio-opasta voidaan käyttää tukena laitteita käytettäessä.

4.6.3 Animaatio-opas ja sen arviointi

Osana opinnäytetyöprosessia loin varhaiskasvatuksen työntekijöiden tueksi animaatio-opaan (Liite 4), jonka nimi on Animaatio-opas varhaiskasvatuksen työntekijöille. Oppaan työstö tapahtui hiljalleen opinnäytetyön kirjallista osuutta työstäessä kesän ja syksyn 2013 aikana. Sitä on tarkoitus jakaa aluksi ainakin Espoon kaupungin käyttämän SharePoint-verkkoympäristön avulla, joka mahdollistaa oppaan lataamisen miltä vain Espoon kaupungin tietoverkkoon liitettyltä koneelta. Näin opas on aina ja kaikkien halukkaiden saatavilla, jonka lisäksi koen, että on sopivaa että tietotekniikkaan painottuva opas on saatavana juuri digitaalisessa muodossa. Olen myös pohtinut mahdollisuutta, että opasta voitaisiin levittää laajemminkin kuin Espoossa, mutta

jakelukanavasta ei ole vielä selvyttä. Opas on suunniteltu Espoon laitteistoa ajatellen, mutta uskon sen olevan avuksi myös muualla.

Idea animaatio-oppaan teosta nousi opinnäyteyön suunnitteluprosessin aikana. Pidän tärkeänä, että animaatioita voitaisiin tehdä varhaiskasvatuksessa jatkossakin. Tästä syystä päädyin luomaan oppaan, jotta animaatioita voitaisiin jatkossakin toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Mentorini Hellevi Karakorpi oli myös oppaan tekemisen kannalla, sillä hän ilmoitti halustaan kokeilla itse animaation tekoa jatkossa ryhmänsä kanssa. Hän painotti ja arveli, että eniten animaatioiden tekoa estää varhaiskasvatushenkilöstön tekniset valmiudet. Siksi hän toivoi henkilökohtaisesti oppaaseen paljon ohjeita animaation teknisestä toteutuksesta. Samanlaista viestiä kuulin myös muiden varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa keskustellessani. Tästä syystä oppaan kantavana teemana on animaation tekninen toteutus.

Opas alkaa johdannolla, jossa esittelen itseni ja kontekstin, josta opas on syntynyt. Tämän jälkeen on kappaleet animaatioista yleensä sekä perusteluja sille, miksi lasten kanssa kannattaa tehdä animaatio. Ennen itse opastusta on tarkistuslista tarvittavasta laitteistosta. Itse opastus etenee samalla tapaa kuin oma toiminnallinen osuuteni eteni, käsikirjoituksesta ensi-iltaan. Opas päättyy lähdeluetteloon. Lähdeluettelon lähteitä olen käyttänyt siten, että varsinaisia lähdeviitteitä ei tekstissä ole. Tätä perustelen luettavuuden helppoudella. Lähteet ovat kuitenkin helposti saatavilla erilaisista kirjastopalveluista, eikä animaation tekeminen välttämättä vaadi niihin syventymistä.

Keräsin oppaasta palautetta lokakuun 2013 alussa lähettämällä sen sähköpostitse tieto- ja viestintäteknikan pilotin työryhmän jäsenille sekä opinnäyteyteni ohjaajalle ja mentorilleni. Pyysin oppaan vastaanottajilta kommentteja oppaan sisällöstä, käytettävyydestä sekä ulkoasusta, jotta voisin kehittää opasta vielä eteenpäin. Kommentteja ei aluksi tullut kuin muutama, joten lähetin oppaan uudelleen kommentoitavaksi. Tämän lisäksi lähetin oppaan espoolaiseen Nuottaniemen päiväkotiin henkilökunnan arvioitavaksi. Nuottaniemen päiväkoti on minulle tuttu opiskelu-ajoilta mm. keikkatyöpaikkana. Lisäksi sain ajatuksen, että oppaasta olisi hyvä saada kommentteja myös

sellaisilta varhaiskasvatuksen työntekijöiltä, jotka eivät ole olleet prosessissa kiinteästi mukana.

Oppaasta annetut kommentit olivat pääosin positiivisia ja tarjosivat vain pieniä korjausehdotuksia. Opasta kuvattiin sähköposti palautteessa selkeäksi ja helppokäyttöiseksi. Tietoteknisiin ohjeisiin kaivattiin yksinkertaistamista, jota myös tein kommenttien perusteella. Eräessä kommentissa keuhuttiin opasta siitä, ettei se aliarvioi käyttäjää, vaan antaa myös käyttäjälle mahdollisuuden kokeilla ja oppia. Yhdessä kommentissa taas kyseltiin pedagogisen sisällön perään. Tämän kysymyksen kohdalla pitäydyn kuitenkin linjassa, että opas on enemmänkin tekninen opas, sillä muutoin oppaan pituus ja helppokäyttöisyys kärsii liiallisen sisällön kanssa. Mielestäni positiivisin kommentti, jonka oppaasta sain, oli: ”uskaltaisin kokeilla animaatiota lasten kanssa tämän oppaan avulla.” Tämä kommentti antaa vahvaa viestiä, että opas on onnistunut.

Kommentteja tulkitessa on hyvä huomioida, että kukaan todennäköisesti ei ole ehtinyt toteuttaa animaatiota oppaan avulla. Vasta aidot käyttökokemukset kertovat todella oppaan käytettävyydestä varhaiskasvatuksen tarpeisiin. Olen kuitenkin tyytyväinen oppaan saamaan vastaanottoon ja positiiviseen palautteeseen. Niiden avulla opasta voidaan mahdollisesti edelleen kehittää paremmaksi tulevaisuudessa. Koen, että opasta käyttämällä voidaan tukea mediakasvatuksen tukemista varhaiskasvatuksessa, josta tämä opinnäytetyö itsessään on yksi osoitus.

Animaatio-opas tulee opinnäytetyön valmistumisen jälkeen Espoon kaupungin SharePoint-verkkoympäristöön. Sen jakaminen myös muuhun käyttöön on käynyt mielessäni ja tulee mitä todennäköisimmin tapahtumaan tämän opinnäytetyön valmistumista myöhempänä ajankohtana. Pohdinnoissani on ollut opinnäytetyön ohjaajan suosituksesta tarjota aiheesta mahdollisesti artikkeleita jollekin varhaiskasvatusalan lehdelle. Eräs potentiaalinen vastaanottaja saataisi olla Mediakasvatusseura ry. Mediakasvatusseura on valtakunnallinen yhdistys, jonka tavoitteena on edistää mediakasvatuksen tutkimusta ja toteutusta Suomessa. Se toteuttaa myös kehittämishankkeita ja tekee aloitteita aiheen tiimoilta. (Medikasvatusseura ry i.a.) Oppaan tuleva käyttö on kuitenkin vielä ajatuksen tasolla. Tulen kuitenkin varmasti hyödyntämään

opasta omissa tulevissa työ-yhteisöissäni. Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan hyödyntää opasta kaupallisesti, vaan haluan sen säilyvän yksinomaan opetuskäytössä.

Alkuperäinen opas, jonka lähetin arvioitavaksi, sisälsi ClipArt-kuvia sekä kuvakaappauksia animaation työvaiheista. Aivan viime metreillä minulle kuitenkin selvisi, että Microsoftin omistamia ClipArt-kuvia tai kuvakaappauksia Microsoftin ohjelmista ei voi käyttää oppaassa kuvitusmateriaalina tekijänoikeudellisista syistä. Tästä syystä päädyin poistamaan kuvat valmiista oppaasta, joka löytyy tämän opinnäytetyön liitteistä (Liite 4.) Tämä tarkoitti kuvien tuottamista itsenäisesti ja kuvailevan tekstin lisäämistä oppaaseen. Vaikka oppaan sisältö on sama kuin arvioitavaksi lähetetyssä, on se kuitenkin tässä opinnäytetyössä hieman visuaalisesti erilainen kuin arvioitu versio. En usko sen kuitenkaan ratkaisevasti muuttavan oppaan käytettävyyttä työelämässä.

5 POHDINTA

5.1 Eettisyys ja luotettavuus

Vaikka opinnäytetyöni on toiminnallinen produktio, sitä koskevat silti samantyyppiset eettiset periaatteet kuin muitakin tutkimuksia. Niillä tarkoitetaan tapaa jolla tutkimuksen tekijä suhtautuu työhönsä ja tutkittaviin henkilöihin (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010). Koska opinnäytetyössäni on mukana lapsia, katson, että on korrektaa kysyä sekä lapsilta että heidän vanhemmiltaan lupaa opinnäytetyöprosessiin osallistumisesta. Tästä syystä tiedotin opinnäytetyöstäni vanhemmille toiminnallisen osuuden ensimmäisellä viikolla (ks. Liite 1.) Myös lapsilla oli lupa jättäytyä pois animaatioteosta tai jostakin sen vaiheesta, mikäli he olisivat kokeneet sen ikäväksi. Kunnioitin prosessin aikana lasten ja perheiden yksityisyydensuojaa, jonka vuoksi lasten henkilöllisyyttä ei voi tunnistaa opinnäytetyön kirjallisesta osuudesta. Opinnäytetyölleni myönnettiin ennen toiminnallisen osuuden toteuttamista Espoon kaupungin tutkimuslupa nro 11/2013. Opinnäytetyöni aikana on noudatettu siis Espoon kaupungin luomia käytäntöjä tutkimusten toteuttamisen suhteen. Opinnäytetyöstäni tehtiin yhteistyösopimus itseni, Diakonia-ammattikorkeakoulun sekä Olarin päiväkodin välillä.

Opinnäytetyöni on ollut lastentarhanopettajan ammattieettisten periaatteiden mukainen ja palvellut niiden toteutumista siihen osallistuneiden lasten kohdalla. Lastentarhanopettajan eettisiin periaatteisiin kuuluu keskeisesti jokaisen lapsen kunnioitus ja tasa-arvoinen kohtelu. Lisäksi lastentarhanopettajan tulee kuunnella lasta ja antaa lapselle mahdollisuuden vaikuttaa kehitystasonsa mukaisesti itseään koskeviin asioihin. (Lastentarhanopettajaliitto 2004, 5.) Koen kunnioittaneeni näitä ammattieettisiä periaatteita opinnäytetyötä tehdessäni.

Lastentarhanopettajan eettiset periaatteet korostavat myös työn yhteiskunnallista luonnetta. Niiden mukaan työn yhteiskunnallisen merkityksen tiedostaminen sekä lapsen äänen tuominen mukaan yhteiskunnalliseen päätöksen tekoon ovat osa lastentarhanopettajan eettisiä periaatteita. (Lastentarhan-

opettajaliitto 2004, 7.) Opinnäytetyöni edistää omalta osaltaan tietoisuutta mediakasvatuksen tärkeydestä sekä teknologian mahdollisuuksista tulevaisuuden varhaiskasvatuksessa. Eettisiin periaatteisiin kuuluu myös lastentarhanopettajan asiantuntemuksen luovuttaminen yhteiskunnan hyväksi (Lastentarhanopettajaliitto 2004, 7). Myös tätä periaatetta olen noudattanut sekä tulevan ammattini, että vanhan ammattini osalta.

Myös sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet korostavat työn yhteiskunnallista merkitystä. Sosiaalialan ammattilaisen tavoitteena on edistää asiakkaan hyvinvointia ja osallistumista yhteiskunnassa yhdessä asiakkaan kanssa. Eettiset ohjeet korostavat myös erilaisuuden kunnioitusta ja osallisuuden mahdollistamista. Osana ammattietiikkaan kuuluu myös oman ammatin kehittämisen näkökulma. Kehittäminen perustuu sekä tutkimukseen että käytäntöön. (Talentia ry 2009, 7–8; 28.) Ensin mainittujen ohjeistuksien ollessa melko yhteneväiset lastentarhanopettajan eettisten periaatteiden kanssa, voin todeta näiden toteutuneen opinnäytetyössäni. Myös työn kehittämisen näkökulma on huomioitu opinnäytetyössä, se on ollut sekä uutta tietoa tuottava että käytännön osaamista edistävä prosessi.

Opinnäytetyöni luotettavuus perustuu pitkälti siinä mukana olleiden antamiin arvioihin, itseni mukaan lukien. Oma arviointini opinnäytetyön tulosten luotettavuudesta perustuu subjektiiviseen kokemukseen koko opinnäytetyöprosessista, aina ideoinnista luovutukseen asti. Koen voivani luotettavasti arvioida puolentoista vuoden prosessin onnistuneeksi esimerkiksi omien muistiinpanojen sekä prosessista saadun palautteen avulla. Olen perehtynyt opinnäytetyöni aiheeseen jo aiemman tutkinnon myötä syvällisemmin sekä käyttänyt useita eri tietolähteitä apuna prosessin peilaamiseen sen aikana ja sitä arvioidessa.

Toiminnallisen osuuden tärkeimmät arvioitsijat ovat siihen osallistuneet lapset. Lasten haastatteluiden ja prosessin aikana kerätyt kommentit ovat arvokkainta tietoa opinnäytetyöprosessista. Luotettavuuden arvioinnissa on oltava kriittinen. Alasuutari (2005, 162) muistuttaa, ettei lasten haastattelussa lapsen ääni tule esiin sellaisenaan. Kyse on aina lapsen ja aikuisen yhdessä luomasta todellisuudesta, jossa kuuluu kummankin osapuolen ääni. Lapsen

ja aikuisen valtasuhde on epätasa-arvoinen, jonka vuoksi lapsi saattaa tuottaa aikuista miellyttäviä vastauksia. (Alasuutari 152–153; 162.) En ole itse kokeillut lasten haastattelua ammatillisesti koskaan ennen opinnäytetyötäni, joten tämä on otettava huomioon tuloksia luettaessa.

Luotan kuitenkin lasten kommenttien luotettavuuteen, sillä haastatteluiden aihe oli lapsille ajankohtainen, eikä haastattelussa käsitelty lapsille outoja tai haasteellisia aiheita. Lisäksi panostin haastattelutilanteen hyvään vuorovai-
kutukseen sekä haastattelukysymysten kieliasuun, jotta kysymyksen olisivat helposti ymmärrettävissä lapsille. Pidän myöskin hyvänä, että olen saanut lapsilta sekä positiivisia että negatiivisia kommentteja. Tämä kertoo mielestäni lasten ja minun välisestä luottamuksesta prosessissa.

Muiden arvioivien osapuolien luotettavuuteen otan kantaa vain lyhyesti. Heistä mentorini, lastentarhanopettaja Hellevi Karakorpi sekä Olarin päiväkodin johtaja Marina Primietta ovat olleet lähellä prosessia ja antaneet palautetta ja kritiikkiä sekä toiminnallisesta että kirjallisesta osuudesta. He ovat molemmat kokeneita ja ansioituneita varhaiskasvatuksen ammattilaisia, joiden palaute on ollut minua opinnäytetyön tekijänä haastavaa ja tukevaa. Myös Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen pilottiryhmä koostuu pitkän linjan ammattilaisista, jotka ovat antaneet tukea ja palautetta kauempana prosessista, erilaisesta näkökulmasta. Mielestäni näiden näkökulmien laajuus tuo opinnäytetyölleni luotettavuutta ja ammatillista uskottavuutta.

Koska opinnäytetyöni on vahvasti kytköksissä mediaa ja mediakasvatukseen, on mielestäni syytä pohtia sen eettisyyttä myös näiden käsitteiden kannalta. Median vaikutukset lapsiin ovat hyvin yksilöllisiä ja oma mediamaailmani sekä mediataitoni eroavat melkoisesti lasten vastaavasta. Pohdinkin usein, onko tällainen minun mediamaailmastani ammentava mediakasvatus tarpeeksi vaikuttavaa, jotta se valmistaisi lapsia tämän päivän mediamaailmaa ja onko se silloin eettisesti kestävä?

Luottamukseni opinnäytetyön positiiviseen vaikutukseen mediakasvatuksen näkökulmasta on kuitenkin vahva. Suorannan (2003, 69) mukaan kasvatus on etiikan ja moraalien aluetta, eikä niinkään tiedollinen tai taidollinen tehtävä.

Opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden aikana lapset saivat toteuttaa ja ilmaista itseään median avulla. Tässä omat tietoni ja taitoni medialaitteiden saralla toimivat mediakasvatusta mahdollistavana tekijänä ja antoivat lasten itse luoda omat merkityksensä ja mielipiteensä toiminnalle. Mielestäni tämä on hyvä ja eettinen lähtökohta varhaiskasvatuksen mediakasvatusta toteuttaessa. Koska toimintani lasten kanssa on ollut sekä sosionomin että lastentarhanopettajan eettisten ohjeiden mukaista, koen että toimintani on ollut eettistä myös mediakasvatuksen näkökulmasta.

Tekijänoikeuslaissa (1961/1§) määritetään että elokuvateokset ovat taideteoksia, joita kyseinen laki suojaa. Tekijänoikeuslain (1961) pykälä seitsemän taas määrittää, että mikäli teoksella on useampia tekijöitä, kuuluvat oikeudet heille yhteisesti. Samaisen lain (1961/2§) mukaan tekijänoikeuksien haltijalla on aina oikeus päättää teoksensa esittämisestä ja levittämisestä. Tästä syystä, olen kysynyt lapsiryhmältä luvan teoksen esittelemiseen esimerkiksi opinnäytetyöseminaarissa. Lapset myönsivät luvat. Eettisistä syistä, esimerkiksi lasten yksityisyyden suojaan ja tekijänoikeuksiin vedoten, en kuitenkaan esitä animaatiota muualla kuin opiskeluihin tai työelämään liittyvissä konteksteissa, vaikka olenkin eräällä tavalla myös yksi animaation tekijöistä. Tällöin yleisö ja animaation saatavuus ovat rajattuja, eikä tekijänoikeuksia ja yksityisyyden suojaa nähdäkseni loukata. Tällöin lasten ääni ja ainutlaatuinen luomus tulee esiin turvallisesti ja hallitusti.

5.2 Johtopäätökset

Mielestäni opinnäytetyöni tulokset ovat osoittaneet, että animaation teko voi olla mielekäästä toimintaa varhaiskasvatuksessa. Animaation teossa yhdistyy monien sellaisten taitojen harjoittelua, joita varhaiskasvatuksessa harjoitellaan päivittäin. Näitä voivat olla esimerkiksi sosiaaliset taidot sekä kädentaidot. Sillä on lisäksi erityispiirteinä erilaisten mediataitojen (Stakes & Opetusministeriön Mediamuffinssihanke 2008, 17–19), pääasiassa median vastaanottamisen ja tuottamisen taitojen kehittäminen, joka osaltaan toimii medialukutaidon kehittymisen varhaisena käynnistäjänä. Animaation eteneminen käsikirjoituksesta valmiiksi elokuvaksi tuo varhaiskasvatuksen henkilöstölle

mahdollisuuden nähdä lasten ainutlaatuista maailmaa ja saada siitä uutta tietoa. Mikäli animaatio toteutetaan kuten tämä produkti on toteutettu, antaa se lapselle mahdollisuuden kokea osallisuuden tunteita: hyväksyntää omana ainutkertaisena yksilönään.

Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknikkapilotin kannalta opinnäytetyöni on tuottanut uutta tietoa kyseisten laitteiden hyödyntämismahdollisuuksista varhaiskasvatuksen arjessa. Olen sitä mieltä, että tieto- ja viestintätekniiset laitteet, esimerkiksi tässä laajuudessa kuin Olarin päiväkodissa on, voidaan hyvinkin juurruttaa osaksi opetusvälineistöä. Kamerateat ja tietokoneet ovat olleet toki käytössä jo pitkään, mutta niitä ei ole ehkä osattu tai rohjettu kokeilla kasvatus- ja opetuskäytössä. Ne ovat kuitenkin oikein käytettyinä oiva apuväline, joka avaa uusia mahdollisuuksia ja näkökulmia nykypäiväisessä varhaiskasvatuksessa.

Animaation tekeminen on kuitenkin hidasta – sekä sen tekemiseen perehtyminen, että itse toteutus vie aikaa ja resursseja. Esimerkkinä voidaan käyttää omaa produktiani, jonka toteutus kesti seitsemän viikkoa ja sen toteutuksen suunnittelua edelsi kolme vuotta opistotason koulutusta. Tieto- ja viestintätekniisten laitteiden jonkinasteinen hallitseminen alkaa olla arkipäivää tämän päivän sosiaali- ja kasvatustieteiden yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkinnoissa, mutta animaation toteutukseen niiden suorittajalla on ilman omaa kokemusta ja kiinnostusta suuri kynnyks. Puhumattakaan laitteiston ja sen huollon aiheuttamista kustannuksista, joka taas muodostaa varhaiskasvatusta järjestäville tahoille kynnyksen laitteiston hankintaan.

Myös koko idea tieto- ja viestintätekniisten laitteiston sekä Internet-ympäristöjen tuomisesta pienten lasten arkeen herättää kysymyksiä. Törmäsin opinnäytetyöprosessini aikana monta kertaa hieman negatiivisesti sävytyneisiin ajatuksiin laitteiston hyödyntämisestä: ”eikö niillä ole niitä (tietokoneita) jo kotona tarpeeksi?” Tämä pysäytti myös minut pohtimaan asiaa moneen kertaan. Vuoden 2010 lasten mediabarometrin mukaan jo 0–2-vuotiaat altistuvat television katselulle lähes päivittäin. Saman tutkimuksen mukaan medioiden käyttö lisääntyy kohisten lasten kasvaessa: valtaosa 5–6-vuotiaista lapsista käyttää jo Internetiä viikoittain. (Suoninen 2011, 40–43.)

Median suurentunut rooli yhteiskunnassa maalaa myös omaan mieleeni synkeitä kuvia. Pohdin opinnäytetyöprosessin aikana useaan otteeseen kanadalaisen elokuvaohjaaja David Cronenbergin elokuvaa Videodrome – tuhon ase, vuodelta 1983. Elokuvassa sen päähenkilö altistuu tuntemattomalle tv-signaalille, joka saa hänet toimimaan signaalin lähettäjän tahdon mukaan, sekoittaen päähenkilön käsityksen ympäröivästä todellisuudesta. Kyseinen elokuva käsittelee identiteetin menettämistä teknologian täyttämälle mediayhteiskunnalle. (Beard 2001, 121–122, 125.) Sen ajatus ihmisen medialle ja teknologialle alistumisesta on kylmäävä ja konkreettinen osoitus yksittäisen mediatuotteen voimasta.

Santavuori (i.a.) on kuvannut Cronenbergin elokuvan ydintä mediasairaute-na. Mediasairaudessa yksilö Markus Renvallin mukaan täyttyy mediasta sitten, ettei ihminen pääse enää ulos itsestään eikä kykene enää sosiaalisiin kontakteihin. Elämänsisältö on tällöin yksinomaan median luomaa. Kyseessä on yhteiskunnallinen ongelma, josta kärsivät kaikista eniten juuri lapset. (Santavuori i.a.) Näissä pohdinnoissa on mielestäni se ydin, miksi varhaiskasvatuksessa tulisi hyödyntää tieto- ja viestintäteknistä laitteistoa sekä toteuttaa mediakasvatusta niiden avulla.

Teknologisessa kulttuurissamme ihmisten väliset suhteet ovat etäännyneet (Oksanen 2006, 170). Tästä syystä varhaiskasvatuksen on pysyttävä ajan tasalla median ja teknologian kulkiessa eteenpäin, valmistettava lapsia kohtaamaan turvallisesti yhä digitaalisempaa yhteiskuntaa. Kupiainen (2005, 147) toteaa, ettei kasvattajien ole syytä tai mahdollista sulkea itseään mediakulttuurin ulkopuolelle. Varhaiskasvatuksessakin on kyettävä tunnistamaan uudenlaisia, yhteiskunnan medioitumisen myötä syntyneitä tarpeita lasten elämässä. Media voidaan nähdä ihmisiä yhdistävänä, kokemuksia välittävänä tekijänä (Kupiainen 2005, 147). Toisaalta on kyettävä ehkäisemään mediasairauden syntymistä tarjoamalla mahdollisuutta myös mediattomaan varhaiskasvatusympäristöön.

Tieto- ja viestintätekniiikan sekä mediakasvatuksen osuuden lisääntyminen varhaiskasvatuksessa ei poista tai muuta varhaiskasvatuksen ensisijaista tavoitetta joka on varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden

(Stakes 2005, 15) mukaan hyvinvoiva lapsi. Omasta mielestäni oikein käytettynä ja toteutettuna mediakasvatus ja teknologisen laitteiston käyttö varhaiskasvatuksessa luovat lapsille mahdollisuuksia hyvinvointiin sekä lapsuudessa että myöhemmissä elämän ajanjaksoissa. Voitaisiinkin ehkä hieman provokatiivisesti sanoa, että on epäeettistä olla huomioimatta mediakasvatusta tämän päivän varhaiskasvatuksessa.

Tätä kirjoittaessa tieto- ja viestintätekniiikan pilottiin kuuluvia päiväkotien kartoitukset ovat valmistuneet tai ovat valmistumassa. Nämä kartoitukset toimivat yhdessä tämän opinnäytetyön kanssa pilotin tuloksina, joiden mukaisesti tieto ja viestintäteknisen laitteiston käyttöä sekä mediakasvatusta voidaan ohjata ja suunnitella Espoon kaupungin suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Olen nähnyt Olarin päiväkodin kartoituksen pilotista ja sen keskeisin tulos mielestäni on, että henkilökunnan ymmärrys ja osaaminen mediakasvatuksen osalta on lisääntynyt. Lisäksi kynnys hyödyntää laitteistoa lasten kanssa on madaltunut ja mediakasvatuksen kysymykset nousseet osaksi vanhempien kanssa käytävää keskustelua. Henkilökunta kokee kuitenkin, että lisäkoulutus aiheiden tiimoilta, esimerkiksi puolivuositain, olisi tarpeen. (Olarin päiväkotit 2013.)

Mielestäni Olarin päiväkodin kartoituksen ja tätä opinnäytetyötä voidaan osaltaan pitää suuntaa-antavan tuloksena siitä, että tieto- ja viestintäteknistä laitteistoa voidaan ja tulee käyttää osana nyky-aikaista varhaiskasvatusta Espoossa ja muualla. Uskon kyseisen johtopäätöksen näkyvän tulevaisuudessa niin päiväkotien laitteistoissa, varhaiskasvatussuunnitelmissa, kuin lastentarhanopettajien koulutuksessakin,

5.3 Kehittämideoita

Opinnäytetyönäni syntynyt animaatio ja animaatio-opas puhuvat omaa kieltänsä eräänlaisena kehittämiseksi. Mikäli resursseja ja laitteistoa löytyy, voi animaation teko olla yksi tapa hyödyntää niitä pedagogisessa työssä. Toivonkin että opinnäytetyöni välittää tämän viestin paitsi Espoon kaupungin pilotissa mukana olleille päiväkodeille, myös muille varhaiskasvatusta toteut-

taville yksiköille ympäri Suomen. Animaation tekeminen ei onnistu ilman tiettyä perehtymistä aiheeseen, mutta ei myöskään ole ylivoimainen tehtävä. Opinnäytetyöni mukana syntynyt opas on niin ikään luotu rohkaisuksi ja apuvälineeksi, jotta varhaiskasvatyüksiköistä löytyvä laitteisto otettaisiin paremmin käyttöön niiden arjessa. En pidä lainkaan mahdottomana ajatusta siitä, että opas olisi vapaasti kaikkien saatavissa esimerkiksi Internetissä. Näin sen luomat hyödyt olisivat laajemmin hyödynnettävissä.

Toivon että opinnäytetyöni herättää ajatuksia sen käsittelemistä aiheista, oli lukija sitten alan opiskelija tai jo valmistunut alalla työskentelevä ammattilainen. Uskon tässä opinnäytetyössä käsiteltävien teemojen olevan niin tuoreita ja ajankohtaisia, että se voi toimia inspiraation lähteenä esimerkiksi tuleville produkti- tai tutkimusmuotoisille opinnäytetöille. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa lasten kanssa kuvattava lyhytelokuva voisi olla mainio mahdollisuus hyödyntää käsillä olevaa teknologiaa ja toteuttaa mediakasvatusta osana varhaiskasvatusta. Unohtaa ei pidä myöskään työntekijöiden ja alan kouluttajien asennoitumista aiheeseen. Ideoita ja tarvetta tuoreelle tutkimukselle löytyy jatkuvasti, sillä media on jatkuvassa muutoksessa ja liikkeessä.

Haluan kehittämisideointieni lopuksi korostaa myös, ettei animaatioiden tekeminen, mediakasvatus tai tieto- ja viestintäteknologia ole vain ja ainoastaan varhaiskasvatuksen toimijoiden hyödynnettävissä. Sosionomit ovat arjen asiantuntijoita muuttuvassa yhteiskunnassa. Eräs sosionomin tärkeimmistä ammatillisista tehtävistä asiakasryhmästä riippumatta on kyetä tarkastelemaan asiakkaan tai asiakasryhmän tarpeita sekä yksilöllisellä että yhteiskunnallisella tasolla. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 64–65.) Näenkin, että opinnäytetyöni voi toimia inspiraation lähteenä ja apuna myös muiden asiakasryhmien kanssa toimiville sosiaalialan ammattilaisille.

5.4 Ammatillinen kasvu

Ammatillinen kasvu on psyykkis-emotionaalista kasvua ammattilaiseksi. Siihen kuuluu olennaisena osana muutos. Muutosta tapahtuu esimerkiksi yksilön sosiaalisissa, psyykkisissä sekä maailmankatsomuksellisissa ominai-

suuksissa. Siihen kuuluu olennaisena osana sekä nopeaa edistymistä että pysähdyksiä. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 33.) Kaikkea tätä on sisältänyt niin tutkinnon suorittaminen Diakonia-ammattikorkeakoulussa kuin syksyllä 2012 alkanut opinnäytetyöprosessi.

Koen opinnäytetyöprosessin, aina ideoinnista valmiin työn palauttamiseen tukeneen ammatillista kasvuani erinomaisesti. Janhonen & Vanhanen-Nuutinen (2005, 13) kuvaavat sosiaalialan työssä tarvittavan sekä hyvää teoriaosaamista, että käytännön työn osaamista. Olen opinnäytetyöprosessin aikana syventynyt laajasti esimerkiksi mediakasvatuksen ja osallisuuden teorioihin. Käytännön osaajana olen kehittynyt esimerkiksi tiedon hakijana ja käsittelijänä sekä ryhmänohjaajana. Olennaisena pidän myös koko laajan opinnäytetyöprosessin hallinnointia, joka asettaa omat haasteensa arjen, työn ja muiden opintojen keskelle.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston (2010, 2–3) luomien sosionomin (AMK) kompetenssien valossa tämä opinnäytetyö on opettanut minulle paljon. Ydinosaamiseni on kehittynyt etenkin yhteiskuntaosaamisen ja tutkimusosaamisen (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010, 2–3) osalta. Olen päässyt toteuttamaan ensi kertaa elämässäni toiminnallisuuteen pohjaavaa, tutkivaa produktia, jonka taustalla on vahva yhteiskunnallinen tarve. Prosessin aikana myös eettinen osaamiseni sekä asiakastyön osaaminen (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010, 2) ovat kehittyneet paljon. Eettinen pohdinta on kehittynyt etenkin suunnitteluvaiheessa ja asiakastyö kehittyi luonnollisesti lapsia ohjattaessa. Vähemmälle ovat jääneet palvelujärjestelmäosaaminen sekä johtamisosaaminen (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010, 2–3), mutta ne eivät ole olleet keskeisiä osaamisalueita tämän opinnäytetyön kannalta.

Opinnäytetyöprosessi on sisältänyt ammatilliseen kasvuun kuuluvaa nopeaa etenemistä ja pysähtelyä. Tämä on ilmennyt minussa eniten innostuksena ja luovuutena sekä kirjoittaessa että toiminnallisen osuuden aikana. Ajoittain vastaan on tullut myös vaikeuksia ja niiden mukana paljon epävarmuuden tunteita. Opinnäytetyö on kuitenkin näinä hetkinä toiminut tekijänsä opettajana. Välillä se on vaatinut ankaraa itsensä johtamista ja itsekkyyttä oman työn

asiantuntijana. Toisaalta se on opettanut myös ottamaan pysähtymään täysin ja ottamaan apua vastaan niin opinnäytetyön yhteistyötahoilta kuin opiskelutovereilta. Uskon näiden kokemusten näkyvän tulevaisuudessa myös työuralla. Ammatilainen osaa pysähtyä tarvittaessa tai vaihtoehtoisesti pitää kiinni näkemyksestään, tilanteesta toki riippuen.

Olen jo pitkään ollut sitä mieltä, että jokainen asiakkaan tai kollegan kohtaaminen on aina mahdollisuus kasvaa ja oppia jotakin uutta. Tämä pätee sekä yksityiselämässä että työelämässä. Tämän opinnäytetyöprosessin myötä minulle on tarjoutunut kohdata useita eri-ikäisiä ja eri asemassa olevia ihmisiä, joilla on ollut jotakin tarjottavaa tälle opinnäytetyölle ja ammatilliselle kasvulleni. He ovat myös osa sitä muistijälkeä, jonka tämä opinnäytetyö minuun jättää. Oli tuleva työpaikkani sitten mikä tahansa ja tehtiinpä opinnäytetyöni perusteella lisää animaatioita tai ei, koen työn itselleni suunnattoman arvokkaaksi tulevaa työuraa ja yksityiselämää ajatellen.

LÄHTEET

- Alasuutari, Maarit 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 145–162.
- Asetus lasten päivähoidosta 239/1973
- Bardy, Marjatta 2007. Taiteen paluu arkeen. Teoksessa Marjatta Bardy, Rikka Haapalainen, Merja Isotalo & Pekka Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Like. 21–33.
- Beard, William 2001. The artist as monster: The cinema of David Cronenberg. Toronto: The university of Toronto press.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä: opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C. Katsauksia ja aineistoja. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Eskelinen, Herkko 2008. Animaatioaapinen. Jyväskylä: Ilias.
- Espoon kaupungin suomenkielinen varhaiskasvatus 2012. Käyttösuunnitelma 2012. Viitattu 25.10.2013.
<http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2012232801-5-1.PDF>
- Espoon kaupungin suomenkielinen varhaiskasvatus i.a. Tieto- ja viestintätekniikan jalkautuminen päiväkotiin. Luonnos tieto- ja viestintätekniikkapilotin etenemisestä. Tuloste tekijän hallussa.
- Forss-Pennanen, Pirjo 2002. Moniammatillisen työn haasteita ja mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Riitta Korhonen & Marita Neitola (toim.) Päivähoito muutoksessa. Oulu: Varhaiskasvatus 90, 25–29.
- Furniss, Maureen 2008. The animation bible: a guide to everything – from flipbooks to Flash. London: Laurence King.
- Hart, Roger. A. 1997. Children's participation. The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care. London: Earthscan Publications.
- Herkman, Juha 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino.

- Hohenthal-Antin, Leonie 2009. Muistot näkyviksi. Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. Jyväskylä: PS-kustannus
- Husa, Sari & Kinon, Jarmo 2001. Akateemisen varhaiskasvatuksen muotoutuminen. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Karlsson, Liisa & Riihelä, Monika 2012. Sadutusmenetelmä – kohtaamista ja aineiston tuottamista. Teoksessa Teoksessa Liisa Karlsson & Reeli Karimäki, (toim). Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura ry, 169–196.
- Karlsson, Liisa 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Karlsson, Liisa 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa Liisa Karlsson & Reeli Karimäki, toim. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura ry, 17–66.
- Kerhokeskus 2009. Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. Viitattu 13.5.2013.
http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/mediakasvatus./mediakasvatus_esi- ja_alkuopetuksessa_netti.pdf
- Kettunen, Iita 2013. Mediakasvatus kehittää luovuutta. Kasvu, Talentia-lehden erkoisnumero varhaiskasvatuksen ammattilaisille 2.2.2013, 9–11.
- Kirmanen, Tiina 1999. Haastattelu lapsen ja aikuisen kohtaamisena – kokemuksia lasten pelkojen tutkimuksesta. Teoksessa Isto Ruoppila ym. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena, 194–215.
- Korhonen, Piia 2010. Median asettamia haasteita pienten lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Marjo Meriranta (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. Kuopio: Unipress, 9–36.
- Kupiainen, Reijo & Sintonen Sara 2009. Medialukutaidot, osallisuus mediakasvatus. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.

- Kupiainen, Reijo 2005. Mediakasvatuksen eetos. Fenomenologinen tutkimus mediakasvatuksen etiikasta. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kuutti, Heikki 2006. Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Atena.
- Laki lasten päivähoidosta 36/1973
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005/272.
- Lastentarhaopettajaliitto 2004. Lastentarhanopettajan ammattietiikka. Helsinki: Lastentarhaopettajaliitto.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010. Meidän media. Ohjaajan opas alle 10-vuotiaiden mediakasvatukseen. Viitattu 26.4.2013. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/7d53b73f94890875f9923dfa08ba74aa/1366913669/application/pdf/12106321/Meid%C3%A4n%20media_ohja_ohja%20opas.pdf
- Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus MEKU 2013. Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa. Kokemusten jakamista ja toimintamalleja varhaisen mediakasvatuksen yhteiseen kehittämiseen. Viitattu 26.4.2013. <http://www.mediataitokoulu.fi/kuuluukuvaan.pdf>
- Mediakasvatusseura ry i.a. Mediakasvatusseura. Viitattu 15.11.2013. <http://www.mediakasvatus.fi/seura>
- Mustonen, Anu 2006. Mediasta se pienikin ponnistaa. Teoksessa Hanna Niinistö & Anu Ruhala (toim.) Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 15–20.
- Mäkelä, Jukka 2011. Osallisuuden merkitys lapsen ja nuoren kehitykselle. Teoksessa Suvielise Nurmi & Kaisa Rantala (toim.) Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat & PTK – poikien ja tyttöjen keskus, 13–23.
- Mäkinen, Päivi; Raatikainen, Eija; Rahikka, Anne & Saarnio, Tuula 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro.
- Neitola, Marita 2002. Lastentarhanopettajuuden tulevaisuus. Teoksessa Riitta Korhonen & Marita Neitola (toim.) Päivähoito muutoksessa. Oulu: Varhaiskasvatus 90, 16–24.
- Niinistö, Hanna & Rauhala, Anu 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

- Nummelin, Juri 2005. Valkoinen hehku: johdatus elokuvan historiaan. Tampere: Vastapaino.
- Nummenmaa, Anna Raija 2006. Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 19–33.
- Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Nurmi, Suvielise 2011. Johdanto. Teoksessa Suvielise Nurmi & Kaisa Rantala (toim.) Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat & PTK – poikien ja tyttöjen keskus.
- Ojala, Varpu 2011. Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus: TVT päiväkodissa pilotointi 2012. Projektisuunnitelma. Työversio V1. Tuloste tekijän hallussa.
- Oksanen, Atte 2007. Haavautuva minuus: väkivallan barokki kontrolliyhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press.
- Olarin päiväkoti 2009. Olarin päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.
- Olarin päiväkoti 2013. Mekastuksen pilotin loppuarviointi. Tuloste tekijän hallussa.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Työryhmä uudistamaan varhaiskasvatusta koskevia säädöksiä. Viitattu 29.4.2013.
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/12/varhaiskasvatus.htm>
- Osallisuushanke Salli i.a. Osallisuus. Viitattu 18.11.2013.
<http://www.jelli.fi/osallisuus/>
- Pentikänen, Leena; Ruhala, Anu & Niinistö, Hanna 2007. Mediakasvatuksen alkupoluilla – suunnittelun ja työskentelyn lähtökohtia. Teoksessa Leena Pentikäinen, Anu Ruhala & Hanna Niinistö (toim.) Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka, 100–103.
- Plowman, Lydia; Stephen, Christine & McPake, Joanna 2010. Growing up with technology. Young children learning in a digital world. London: Routledge.
- Puolimatka, Tapio 2004. Kasvatus, arvot ja tunteet. Helsinki: Tammi.

- Pääjoki, Tarja 2011. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 109–121.
- Rinta-Panttila, Kirsti 2007. Kokemus arvokkuudesta. Teoksessa Marjatta Bardy, Rikka Haapalainen, Merja Isotalo & Pekka Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Like, 48–52.
- Santavuori, Risto i.a. Media ja mediakasvatus. Viitattu 20.8.2013.
http://www.medialeikki.fi/mediakasvatus/media_ja_mediakasvatus.pdf
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010. Esitys sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseista. Viitattu 20.10.2013.
http://www.sosiaaliportti.fi/File/c16110a5-e16c-4834-9532-48847ff5dd52/Sosionomi_AMK_Kompetenssit_15042010.pdf
- Stakes & Opetusministeriön Mediamuffinsi-hanke 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Stakes.
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Toinen tarkistettu painos. Oppaita 56. Helsinki: Stakes.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
- Suoninen, Annikka 2011. Lasten mediankäytöt vanhempien kertomina. Teoksessa Sirkku Kotilainen (toim.) Lasten mediabarometri 2010: 0-8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa. Helsinki: Mediakasvatusseura, 15–44.
- Suoranta, Juha 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Mitä kasvattajien tulee tietää. Tampere: Vastapaino.
- Talentia ry 2009. Arki, arvot, elämä etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Viitattu 13.9.2013.
http://www.talentia.isintexas.com/edocs/julkaisut/eettinen_opas/flip/eettinenopas.pdf
- Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404
- Turja, Leena 2007. Lasten osallisuus kasvatustyön suunnittelussa ja kehittämisessä. Teoksessa Oiva Ikonen & Pirkko Virtanen (toim.) Erilainen oppija – yhteiseen kouluun. Kokemuksia yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden kehittämisestä. Jyväskylä: PS-kustannus, 167–196.

- Turja, Leena 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 41–53.
- Unicef 2009. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 26.4.2013.
http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko
- Varpumaa, Taru 2010. Lasten animaatiotyöpajojen ohjaus. Teoksessa Eija Saarinen & Ilona Tanskanen (toim.) Eläväksi animoitu. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 56. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Venninen, Tuulikki 2011. Urbaani lapsuus osallisuuden ja hyvinvoinnin kehyksenä. Teoksessa Anna-Riitta Mäkitalo, Saira Nevanen, Mikko Ojala, Sylvia Tast, Tuulikki Venninen & Birgitta Vilpas (toim.) Löytötöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arejissa II. Helsinki: SOCCA pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, 303–309.
- Venninen, Tuulikki; Leinonen, Jonna & Ojala, Mikko 2010. ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi” Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Työpapereita 2010: 3. Helsinki: Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.
- Vilka, Hanna & Airaksinen Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vilpas, Birgitta & Tast, Sylvia 2011. Osallisuutta ja näkkileipää. Kehittämisen ja käytännön tutkimuksen rajapinnalla. Teoksessa Anna-Riitta Mäkitalo, Saira Nevanen, Mikko Ojala, Sylvia Tast, Tuulikki Venninen & Birgitta Vilpas (toim.) Löytötöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arejissa II. Helsinki: SOCCA pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, 145–158.

LIITE 1: Tiedote opinnäytetyöstä vanhemmille

Hei punaisten ryhmän vanhemmat!

Olen Ville Jämiä, sosionomi-opiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Moni teistä saattaa muistaa minut viime vuoden keväältä, jolloin suoritin opintoihini kuuluvaa työharjoittelua keltaisten ryhmässä kymmenen viikon ajan. Tänä keväänä olen harjoittelemassa punaisten ryhmässä seitsemän viikkoa, tarkoitukseni toteuttaa samalla opintoihini kuuluva opinnäytetyö.

Opinnäytetyössäni toteutan viikoilla 11 - 16 lasten kanssa animaation. Animaation tekoon kuuluu tarinan kertomista, hahmojen ja taustojen piirtämistä sekä dialogin äänittämistä. Lopuksi järjestetään animaation ensi-ilta. Animaation teon aikana haastattelen lapsia heidän kokemuksistaan animaation teon aikana. Lopulliseen kirjalliseen työhön ei tule lasten nimiä, eikä heitä voi tunnistaa tekstistä. Prosessin arviointiin osallistuu itseni lisäksi myös punaisten ryhmän muu henkilökunta.

Mikäli teillä on kysyttävää opinnäytetyöstäni, voitte ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse, puhelimitse tai keskustella aiheesta kanssani päiväkodilla. Jos ette halua, että lapsenne osallistuu animaation tekoon, voitte ilmoittaa asiasta punaisten henkilökunnalle tai suoraan minulle.

Opinnäytetyölleni on myönnetty Espoon kaupungin tutkimuslupa 11/2013.

Keväisin terveisin,

Ville Jämiä

ville.jamia@student.diak.fi

LIITE 2: Haastattelurunko lasten haastattelua varten.

- Onko animaation tekeminen ollut mukavaa?
- Mikä osa animaation tekemisessä oli hauskin?
- Oliko animaation tekemisessä jotain tylsää tai outoa?

Lapsilta tulleista vastauksista voidaan keskustella yhdessä. Avainsanoja keskustelulle (muistin tueksi):

- Animaatioista oppiminen (tekeminen / katsominen)
- Omien ja kaverin luomusten katsominen
- Lisäkysymys: "miksi?"

LIITE 3: Mentorin arvio

Villen Jämiä

Opinnäytetyö

Diak

18.4.2013

Ville Jämiä suorittaa Diakin sosionomitutkintoon kuuluvaa jaksoa Olarin päiväkodin esiopetusryhmässä. Olarin päiväkotia on yksi kolmesta Espoossa toimivasta TVT-pilotista. Ville on osoittanut aikaisemmassa harjoittelussaan tekniset- ja mediataitonsa. Tuntui luontevalta, että Ville valitsi opinnäytetyökseen jotakin mediakasvatuksen alalta.

Villen lopputyö on yhdessä lasten kanssa tehtävä animaatio. Ville suunnitteli animaation teon aikataulun huolellisesti, että sen valmistuminen onnistuisi lyhyen harjoittelujakson aikana.

Ensin piti löytää aihe animaatiolle. Lasten yksin oli vaikea löytää sopivaa hahmoa ja aihetta. Yhdessä keskustelimme ja valitsimme hahmoksi pingviinin. Olimme myös lukeneet lukuisia kirjoja pingviineistä.

Lapset keskenään keksivät pingviinille nimen. Siitä tuli Pete.

Ville sadutti lapsia neljässä pienryhmässä. Jokainen lapsi sai jatkaa tarinaa. Lopputulos oli huikea seikkailu, jossa lasten leikkimaailmaan kuuluvat hahmot seikkailivat pingviini Peten kanssa. Tarinassa on hyvikset ja pahikset ja vauhtia ei tarinasta puutu.

Ville toteutti eri vaiheet lasten kanssa siten, että hän varmisti, että jokaisen lapsen oma kädenjälki, tarina ja konkreettisesti oma ääni näkyvät ja kuuluvat animaatioissa. Lapsia on ryhmässä 22, eikä tehtävä ole helppo. Tarina lasten päässä saattoi vaihdella paljonkin, mutta Ville onnistui kokoamaan ”sekavas-ta” materiaalista toimivan, jännittävän ja hauskan animaation.

Jokaisella lapsella oli mahdollisuus ilmaista itseään taiteellisesti monin eri menetelmin ja kehittyä tekemällä ja osallistumalla. Ville otti hyvin huomioon

lasten erilaiset vahvuudet ja hyödynsi niitä prosessin aikana. Kaikilla lapsilla oli tilaisuus osoittaa taitojaan.

Piirtämistehtävä antoi paljon tietoa lasten käden taidoista. Samoin saduttaminen lapsen mielikuvituksesta. Koko prosessi oli lapsille hyvin voimauttava kokemus.

Koko prosessin aikana Ville korosti lasten osallisuutta. Lapset näkivät, miten heidän tarinansa ja kuvansa alkoivat elää, kun Ville käytti tietokonetta lasten puheen äänittämiseen, monitoimilaitteessa kuvien skannaamiseen ja hahmojen liikuttamiseen Windowsin movieohjelman avulla. Villen kutsu lapsille tulla työstämään jotain osa-aluetta animaatiosta oli aina lapsille mieluinen tehtävä. Kun Ville kutsui lapset äänittämään omaa tarinaansa hän sai hienosti erilaiset persoonat avautumaan ja yllättämään jopa itsensä.

Lapset ovat saaneet vaikuttaa lopputulokseen koko prosessin ajan. Kaikki luova työ on lasten tekemää. Ville ohjasi, opasti ja opetti.

Ville käytti monipuolisesti medialaitteita. Lapset saivat tutustua laitteisiin ja käyttää niitä valvotusti. Mediasta tuli lapsille uusi itseilmaisun väline.

Ennen harjoittelunsa ja animaatiotyöskentelyn alkamista Ville tutustui ryhmään, sen dynamiikkaan ja yksittäisiin lapsiin. Tällä tavalla Ville sai hyvän ja luottavaisen kontaktin lapsiin. Mikä olikin luovan ja intiimin työskentelytavan edellytys.

Animaatiota katseltiin yhdessä sen valmistumisen eri vaiheissa. Torstaina 18.4.2013 oli Pingviini Peten ensi-ilta. Ensi-iltaan kutsuttiin perheet. Myöhemmin animaatio esitetään lähipäiväkodeille.

Ville kokoaa lopuksi kaiken tietotaidon animaation tekemisestä yksinkertaiseen opaslehtiseen.

Näin tämä tärkeä osaamisalue voidaan jakaa kaikille halukkaille.

Ville jakoi ennen projektia vanhemmille tiedotteen.

Ville Jämiä paneutui opinnäytetyöhönsä koko sydämeästään. Ajatus animaation tekemisestä lasten omista lähtökohdista on muhinut Villen mielessä jo pitkään. Kokonaisuus todistaa, että lasten ääntä on kuunneltu ja lasten luovuutta arvostettu. Lopputyö on erinomainen.

Espoossa 18.4.2013

Hellevi Karakorpi

Olarin päiväkoti

LIITE 4: Animaatio-opas varhaiskasvatuksen työntekijöille

ANIMAATIO-OPAS VARHAISKASVATUKSEN TYÖNTEKIJÖILLE

Ville Jämiä 2013

Tämä opas on tuotettu osana Ville Jämiän sosiaalialan koulutusohjelman (Diakonia-ammattikorkeakoulu) opinnäytetyötä ”Pingviini-Peten seikkailut: animaatio Olarin päiväkodissa” vuodelta 2013.

Sen tarkoituksena on toimia apukirjana varhaiskasvatuksen työntekijöille animaatioiden teossa lasten kanssa.

Opinnäytetyö ja opas ovat myös osa Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintätekniikan pilottia, joka toimi vuosina 2011-2013.

Kaikki oppaan kuvat ovat opinnäytetyöprosessiin osallistuneiden lasten tai tekijän itsensä tekemiä kuvia.. Opas on tarkoitettu opetuskäyttöön, eikä sitä saa käyttää kaupallisiin tarkoituksiin, eikä jakaa eteenpäin ilman tekijän lupaa.

Mikä on animaatio?

Sana animaatio tarkoittaa elävöittämistä. Animaatio on ruutu ruudulta luotua elokuvaa jossa esimerkiksi piirroshahmo tai nukke saadaan liikkumaan tekijän haluamalla tavalla. Animaatioiden hahmoja voidaan tehdä monista eri materiaaleista, esimerkiksi piirtäen paperista tai muovailuvahasta.

Animaatiot toteutetaan usein kuvaamalla yksi kuva, jonka jälkeen kuvaan tehdään muutos ja otetaan uusi kuva. Illuusio liikkeestä luodaan animaation esittämisen aikana. Animaatiot ovat kiinteä osa elokuvan maailmaa, etenkin huomattava osa lasten elokuvista on animaatioita.

Miksi lasten kanssa kannattaa tehdä animaatio?

Lasten kanssa animaation toteuttaminen toimii hyvänä mediakasvatuksen välineenä. Se opettaa lapsille medialaitteiden käyttöä ja antaa perspektiiviä siihen, kuinka itselle tv:stä tutut animaatiohahmot syntyvät. Animaation teko tarjoaa myös lapsille mahdollisuuden oman itsensä ilmaisuun useilla eri tavoilla (tarina, kuvat, ääni.) Animaation teko lasten ehdoilla antaa myös mahdollisuuden osallisuuden toteutumiseen varhaiskasvatuksessa.

Ohjaavalle aikuiselle animaatio antaa mahdollisuuden kurkistaa lasten maailmaan ja kokeilla uudenlaista työskentelytapaa lasten kanssa. Animaatioita voidaan tehdä minkä ikäisten lasten kanssa tahansa, eikä se ole sidottu esimerkiksi ryhmäkokoon.

Mitä tarvitset animaation tekoon ja esittämiseen?

Animaation tekoon tarvitset:

- * Tietokoneen
- * Mikrofonin
- * Kopiokoneen, skannerin tai digikameran
- * Askarteluvälineitä (esim. värikynät, sakset, paperit)
- * Videotykin tai muun projektorin
- * Intoa animaation tekoon!

Vaihe 1: Käsikirjoitus

Jokainen animaatio tarvitsee käsikirjoituksen. Käsikirjoitus on animaation selkäranka ja idea, jota ilman animaatiota ei voi olla olemassa. Se voi olla animaation tekijästä riippuen lyhyt tai pitkä, juonellinen tarina tai lähes juoneton, yksittäinen kaapattu hetki. Kaikki riippuu tekijästä.

Animaation käsikirjoituksen voi koota lapsiryhmältä esimerkiksi ryhmäsadutuksena (Ks. Karlsson, lähteet). Yhdessä lasten kanssa voidaan sopia joko valmis aihe, tai antaa lasten kerronnan vaeltaa omia polkujansa. Tärkeää on, että tarina on tekijöidensä näköinen. Tarina kannattaakin kirjata ylös mahdollisimman tarkkaan. Kun tarina on kirjattu, kannattaa se lukea tekijöille vielä kertaalleen, jotta siitä tulee halutunlainen. Kun käsikirjoitus keksitty ja kirjattu on aika siirtyä animaation

Vaihe 2: Kuvitus

Käsikirjoituksen myötä voidaan aloittaa animaation kuvittaminen. Kuvittamisessa voidaan käyttää kaikenlaisia perinteisiä käden- ja kuvaamataidon tekniikoita ja välineitä kuin päiväkodeissa yleensä. Se voidaan toteuttaa esimerkiksi piirtämällä tai maalaamalla.

Ennen kuvituksen aloittamista on hyvä tarkistaa käsikirjoituksesta, minkälaisia hahmoja ja taustoja animaatioon tarvitaan. Tämän jälkeen voidaan edetä esimerkiksi siten, että lapsi saa kuvittaa sitä mistä itse kirjoitti.

On hyvä kuitenkin sopia taustojen koko, johon A4-paperi on varsin sopiva. Lisäksi on hyvä katsoa että hahmot tulevat leikatuiksi ääriviivoja pitkin ja ovat sopivan kokoisia, jotta ne erottuvat taustoista. Muutoin, vain mielikuvitus on rajana!

Vaihe 3: Äänitys

Äänityksessä luodaan elokuvan äänimaailma. Se voi tarinasta riippuen olla dialogia, kertoja-ääntä tai äänitehosteita. Animaatio voi myös olla mykkä.

Äänitystä ennen tarkista että tietokoneessa on äänitykseen sopiva ohjelmisto ja että mikrofoni toimii. Ohjelma löytyy Windowsissa apuohjelma-välilehden alta ohjelma-valikosta. Helpon kokeile äänittämällä omaa ääntäsi. Paina ääninauhurista tallennus-päälle ja puhu mikrofonin. Lopuksi pysäytä nauhoitus.

Tämän jälkeen voit tallentaa äänesi (esimerkiksi wav- tai wma-muotoon) ja kuunnella äänitteesi. Kuuntelemalla omaa äänitystäsi voit tarkkailla mikrofoniin ominaisuuksia, kuten äänenvoimakkuutta ja taustamelua, lasten äänityksiä varten.

Kun lapsi äänittää, on hyvä ensin kerrata mitä äänitetään, muistella käsikirjoitusta ja tarinaa, harjoitella ensin ilman mikrofonia. Kun tulee aika äänittää, on lasta hyvä muistuttaa puhumaan reippaalla äänellä, jotta ääni tallentuu kuuluvasti. Muista että äänityksen voi tehdä uudestaan niin monta kertaa kuin haluaa, tai useassa pienessä palassa, jos tarina ei tahdo pysyä lapsen mielessä. Tallenna äänitykset ja anna lapsen kuunnella omaa ääntään ja kertoa onko äänite hänen mielestään onnistunut.

Huomauta, jos lapsen ääni on liian hiljainen. Äänitteet kannattaa nimetä esimerkiksi järjestysluvun käsikirjoituksen mukaan tai lapsen nimellä.

”Ja sit tuli iltahämärä..”

Vaihe 4: Koostaminen

Kun animaatioon tarvittavat ainekset: käsikirjoitus, kuvat ja äänet on luotu, on aika aloittaa animaation rakentaminen, eli koostaminen. Tässä vaiheessa on hyvä luoda tietokoneelle oma kansio koostamista varten. Näin animaation lukuisat pienet osat pysyvät tallessa ja järjestyksessä.

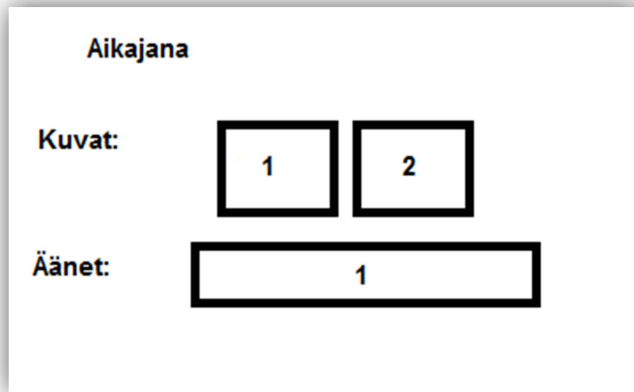
Animaation äänet ovat jo digitaalisessa muodossa, on siis tarpeen saattaa myös taustat ja hahmot tietokoneelle. Tässä vaiheessa on hyvä palata käsikirjoitukseen. Tee itsellesi selväksi, mitkä hahmot ja mitkä taustat kuuluvat yhteen. Näistä on hyvä tehdä itselleen muistilista. Näin saat myös kuvan työn määrästä kuvia digitoidessasi.

- Kohtaus 1: viidakkotausta 1, 2 leijonaa, 3 pingviiniä
- Kohtaus 2: viidakkotausta 2, 3 pingviiniä, 1 kirahvi

Kun lista on tehty, on aika aloittaa digitointi. Valitse oikea tausta ja oikeat hahmot. Hahmot voi kiinnittää taustaan esimerkiksi sinitarralla, jolloin niitä on helppo liikutella ja vaihtaa. Tämän jälkeen tarvitsit kopiokoneen jossa on skanneri-ominaisuus, skannerin tai digikameran. Aseta hahmot paikalleen taustaan ja vie kuva skanneriin tai kameran eteen. Katso että kuva on sellainen kuin haluat ja skanna / ota kuva. Tämän jälkeen voit siirtää hahmoja vähän kerrallaan ja ottaa uuden kuvan. Näin syntyy myöhemmin illuusio liikkeestä, eli itse animaatio. Digikameraa käyttäessä on hyvä käyttää jalustaa, jotta kuvat ovat samankokoisia ja teräviä.

Kun sinulla on tarvittava määrä kuvia, tallenna ne tietokoneelle esimerkiksi jpg-muodossa. Kameralla tämä onnistuu kopiomalla kuvat kameran muistista omaan kansioon. Skanneri-ohjelmasta riippuen kuvat voivat tallentua valmiiksi omaan kansioon tai saat itse määrittellä niiden tallennuspaikan.

Ainakin useimmissa Windows-käyttöjärjestelmällä varustetuissa koneissa on elokuvatyökalu (esim. Moviemaker tai Windows Live). Ne ovat hyviä ja helpokäyttöisiä ohjelmaa, mutta toki muitakin vastaavia voi käyttää. Varsinainen koostaminen tapahtuu niiden avulla. Uusi projekti alkaa välittömästi kun

käynnistät ohjelman. Aloita lisäämällä ensimmäinen kuva aikajanelle. Kuvan voit lisätä etsimällä sen toiminnolla, jolla aikajanelle lisätään valokuvia tai videoita.

Tämän jälkeen etsi ensimmäinen äänitiedosto klikkaamalla toimintoa jolla lisätään elokuvaan musiikkia tai ääntä. Valittuasi oikean äänitiedoston, se ilmestyy aikajanelle. Sitten on aika ajastaa kuva ja ääni oikeanlaiseksi. Voit ohjelmassa säätää kuinka kauan valitsemasi kuva on näkyvässä. Tyypillisesti yksi kuva on näkyvässä 1-2 sekuntia. Lisää kuvia voit lisätä samalla tavalla kuin lisäsit ensimmäisenkin kuvan. Lisäile kaikki kuvasi ja äänesi tällä samalla tavalla, kunnes kaikki ovat aikajanelle.

Katso animaatio läpi ja tarkkaile sen kerrontaa. Vaihtuvatko kuvat sopivalla tahdilla ja onko kerronta selvää? Kuuluuko äänityksistä lasten ääni? Mikäli jotain tarvitsee korjata, tee se nyt. Kokeile erilaisia kestoja kuvien vaihtumisessa. Pyydä lapset mukaan arvioimaan animaatioita ja tekemään kuvia. Muista myös tallentaa työsi usein!

Kun animaatio alkaa olla valmis, on aika tehdä siitä videotiedosto. Avaa ohjelmastasi toiminto, jolla saat tallennettua elokuvan. Saat useita eri vaihtoehtoja, joista voit valita itsellesi sopivan tiedostomuodon, tyypillisimpiä ovat avi- ja wma-tiedostomuodot. Ohjelma pyytää sinua osoittamaan elokuvalla tallennuspaikan. Tämän jälkeen ohjelma työstää elokuvaa hetken ja tallentaa sen valitsemaasi paikkaan. Klikkaa syntynyt tiedosto auki ja katso vielä kerran onko se sellainen kuin olette sen halunneet olevan.

Pitkä koostoprosessi on nyt ohi ja on aika nauttia työn hedelmistä! Elokuvaa voit katsella esimerkiksi Windows Media Player –ohjelmistolla tai muulla videoiden toistamiseen soveltuvalla ohjelmistolla.

Vaihe 5 Ensi-ilta

Elokuvilla on aina ensi-ilta. Tämä tarkoittaa ensimmäistä julkista näytöstä vieraille. Järjestäkää ensi-ilta esimerkiksi vanhemmille tai muille päiväkotiryhmille. Ensi-illassa voi myydä lippuja tai popcornia, tehdä julisteita, näyttää useampia elokuvia. Mielikuvitus on rajana! Pääasia on että elokuvan tehneet lapset saavat esittää luomuksensa muille ja nauttia oman taideteoksensa saamasta huomiosta sekä nähdä pitkän animaatioprosessin tulevan päätökseensä. Raskaan työn jälkeen on aika juhlia!

Animaatio kannattaa myös saattaa kotiin lapsille ja perheille muistoksi. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi polttamalla elokuva dvd:lle tai jakamalla se muistitikulla tai sähköpostilla lasten vanhemmille.

Lähteet

Maureen Furniss 2008. The animation bible: a guide to everything - from flip-books to flash. Lontoo: Laurence King.

Herkko Eskelinen 2008. Animaatioaapinen. Jyväskylä: Ilias.

Liisa Karlsson 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Leena Pentikäinen, Anu Ruhala & Hanna Niinistö 2007 (toim.) Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka

Eija Saarinen & Ilona Tanskanen 2010 (toim.) Eläväksi animoitu. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 56. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.